

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra veřejné a sociální politiky

Bakalářská práce

2016

Magdalena Beňová

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Katedra veřejné a sociální politiky

Magdalena Beňová

**Alternativní indexy a indikátory rozvoje
v odrazu kvality života a udržitelnosti.**

Bakalářská práce

Praha 2016

Autor práce: **Magdalena Beňová**

Vedoucí práce: **Mgr. Ondřej Kopečný**

Rok obhajoby: **2016**

Bibliografický záznam

BEŇOVÁ, Magdalena. *Alternativní indexy a indikátory rozvoje v odrazu kvality života a udržitelnosti*. Praha, 2016. 42 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Katedra veřejné a sociální politiky. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Ondřej Kopečný.

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá nejčastěji užívanými alternativními indexy a indikátory rozvoje na globální a národní úrovni ve vztahu k veřejným politikám zabývajícím se kvalitou života a udržitelným rozvojem. Tyto indexy jsou konstruovány jako alternativy k například nejčastěji užívanému HDP, jelikož hrubý domácí produkt obsahuje jen ekonomickou složku a je často kritizován za svou nedostatečnou komplexnost vzhledem k tomu, k jakým účelům je užíván. K potřebám pozdější analýzy obsažené v této práci jsou nejprve osvětleny pojmy jako kvalita života a udržitelný rozvoj, za nimiž následuje popis vlastní typologie utvořené k účelům rozřazení alternativních indexů do skupin vzhledem k tomu, do jaké míry odrážejí udržitelný rozvoj a kvalitu života. V práci se dále nachází stručný popis 15 nejčastěji používaných alternativních indexů rozvoje, na který navazuje vlastní analýza těchto vybraných indexů právě pomocí mé typologie. Na závěr této práce je zhodnoceno, který z analyzovaných indexů je nejvhodnější k užití při sestavování strategií zabývajících se udržitelným rozvojem a kvalitou života na globální úrovni, či na národní úrovni, pokud dochází k evaluaci, jak se tyto globální strategie aplikují v konkrétní veřejné politice, nebo pokud dochází na národní úrovni k tvorbě kompletně nových strategií zaměřených na kvalitu života a udržitelnost.

Abstract

This thesis deals with the most often used alternative indexes and indicators of development at the global and the national levels in relation to public policies engaged in quality of life and sustainable development. These indices are designed as

alternatives to, for example, most often used GDP because gross domestic product is only an economic indicator and it is often criticized for its lack of complexity regarding the purposes for which it is used. Firstly, for the needs of further analysis, there is a description of quality of life and sustainable development concepts, followed by an introduction of my own typology created for the purpose of the classification of alternative indexes into groups with respect to what extent indexes reflect sustainable development and quality of life. This thesis contains a brief description of the 15 most commonly used alternative indexes of development, after this follows my own analysis of those chosen indexes by using own typology. At the end of this thesis it is evaluated which one out of the analyzed indices is the most suitable one for use when drawing up strategies for dealing with sustainable development and quality of life at the global level or at the national level, when there is a desire to evaluate how these global strategies are applied in a specific public policies, or when entirely new strategies for quality of life and sustainability are being made on the national level.

Klíčová slova

Kvalita života, udržitelnost, rozvoj, udržitelný rozvoj, indikátory rozvoje, alternativní indikátory, alternativní indikátory rozvoje, alternativní indexy

Keywords

Quality of life, sustainability, development, sustainable development, indicators of development, alternative indicators, alternative indicators of development, alternative indexes

Rozsah práce: 75 851 znaků s mezerami bez abstraktu a příloh

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne:

Magdalena Beňová

Poděkování

Velké díky za trpělivost, čas věnovaný připomínkám a cenné rady při vedení práce patří především Mgr. Ondřeji Kopečnému. Dále za pomoc během bakalářského semináře moc děkuji PhDr. Mgr. Janu Balonovi, Ph.D.

Za láskyplnou podporu moc děkuji mému manželovi, Matějovi Beňovi a mé mamince, Janě Hlavsové. Všem svým pracovním kolegům a kolegyním děkuji za stálé povzbuzování a to, že mi vždy vycházeli vstříc.

Institut sociologických studií

Projekt bakalářské práce

Autor: Magdalena Beňová

Vedoucí práce: Mgr. Ondřej Kopečný

Předpokládaný název práce: Kvalita života (alternativní indikátory rozvoje/růstu)

Předpokládaný anglický název práce: Quality of life (alternative indicators of development/growth)

Klíčová slova: kvalita života, udržitelnost, rozvoj, růst, udržitelný rozvoj, pilíře udržitelného rozvoje, indikátory rozvoje, indikátory růstu, alternativní indikátory, alternativní indikátory rozvoje, životní prostředí, well-being

Klíčová slova v anglickém jazyce: quality of life, sustainability, development, growth, sustainable development, pillars of sustainable development, indicators of development, indicators of growth, alternative indicators, alternative indicators of development, environment, well-being

Vymezení předmětu zkoumání a strukturace výzkumného tématu:

Kvalita života je téma nesmírně rozsáhlé a multidimenzionální a také multidiscilinární, zabývají se jím mnohé vědní obory od medicíny, ekonomie přes etiku, teologii, sociální ekologii až po sociologii. V mé práci se budu držet v mezích sociologické dimenze tohoto problému, tedy především do jaké míry je kvalita života uchopitelná z objektivního hlediska společnosti i z hlediska subjektivního hodnocení života jedince, ale také jak se do tohoto konceptu promítá udržitelný rozvoj, který může být považován za jednu z podmínek kvalitního života. V této práci bych se chtěla zaměřit na zkoumání kvality života z hlediska „rozvoje a růstu“ a způsobů jejich měření. V poslední době se diskurs zaměřuje na skutečnost, že historicky se rozvoj a růst zemí měřil především hodnotou HDP – hrubého domácího produktu, ten ale neodráží skutečnou situaci, ve které se obyvatelé nacházejí, hrubý domácí produkt je hodnotou pouze ekonomickou a postrádá sociální aspekt. HDP není sám o sobě špatný, ale je špatně užíván, je tedy problém, že HDP je často používán i jako ukazatel něčeho, o čem vůbec nevypovídá,

HDP nemůže měřit blahobyt, jelikož měří pouze hodnotu bohatství, ale ne jeho distribuci (Stiglitz, 2009). V posledních letech se rojí stále více nových indexů zahrnujících i další složky rozvoje, dokonce i subjektivní hodnoty. Nejčastěji užívanou alternativou k HDP je v současnosti HDI (Human Development Index) – Index lidského rozvoje, který kombinuje tři rozměry a to zdraví, vzdělání a životní standard vyjádřen hrubým národním produktem na hlavu, jeho nedostatkem je však, že nezahrnuje ekologickou stránku, dalším hojně využívaným indexem je HPI (Happy Planet Index) – Index šťastné planety, který jako první kombinuje kvalitu života s environmentální stránkou. Stále více je tedy kladen důraz na ekologickou, environmentální stránku udržitelného rozvoje, kde není pouze měřen ekonomický pokrok, ale i jeho dopady. Inovativním indikátorem je také Ekologická stopa, jedná se souhrnně o ukazatel toho, jak jsou naše životní styly udržitelné.

Ekonomický růst a rozvoj nejsou ekvivalentní pojmy, růst často zahrnuje pouze ekonomickou složku a jeho ukazatelem jsou výdaje a příjmy, ekonomický rozvoj je však pojem širší, který zahrnuje především udržitelné zvyšování životních standardů, které zahrnují i zvýšení příjmu, ale hledí i na kvalitu života. Tyto dva pojmy bývají zaměňovány s tím hlediskem, že růst vždy přináší zlepšení životních standardů a kvality života (Greenwood, 2010). To by však znamenalo, že nehledíme na důsledky, které s sebou ekonomický růst přináší, především ve smyslu dopadu na životy jednotlivce, ale i na životní prostředí. Pouze ekonomicky měřený růst nám také neříká dostatek o distribuci bohatství ve společnosti, může se stát, že během růstu profitují jen, či především, vysoce postavené vrstvy a tím se zvyšuje „propast“ mezi chudými a bohatými vrstvami společnosti.

Jelikož se indikátory rozvoje a růstu velmi liší napříč státy, ale i regiony, rozhodla jsem se zaměřit pouze na nejčastěji využívané v mezinárodním srovnání na globální úrovni, jak jsem již zmínila výše, jedná se například o HDI, HPI a Ekologickou stopu, dále se budu zabývat těmito indexy: OECD Better Life Index, GPI (Genuine Progress Indicator) – Indikátor ryziho pokroku, EPI (Environmental Performance Index) – Index výkonnosti z hlediska životního prostředí, ISEW (Index of Sustainable Economic Welfare) – Index udržitelného ekonomického rozvoje, LPI (Living Planet Index) – Index živé planety a GDH (Gross National Happiness) – Hrubé národní štěstí, ale i dalšími. Jako první se zaměřím na to, zda jsou vůbec indexy obecně tou správnou cestou k měření kvality života s ohledem na udržitelný rozvoj, porovnam výhody a nevýhody, které jsou spatřovány v indexech a tomto způsobu měření, také se zaměřím na to, s

jakým cílem byly indexy konstruovány a zda tedy splňují svůj „účel“. Dále stručně popíši, jak se tyto indikátory postupně implementovaly či stále implementují. Vzhledem k indikátorům se zaměřím na to, nakolik odrážejí právě složku kvality života a udržitelného rozvoje, do jaké míry je v těchto ukazatelích zohledněn aspekt ekonomický, ale i sociální a environmentální (tyto tři dimenze bývají také považovány za základní pilíře, které je třeba držet v rovnováze v rámci udržitelného rozvoje), pro tyto účely se pokusím vytvořit typologii indexů právě dle tří pilířů udržitelného rozvoje, ale i z hlediska subjektivity a objektivnosti, k účelům rozřazování indexů do typologie vytvořím „vzorový“ index, který bude měřítkem pro ostatní indexy.

Teoretická východiska:

Z hlediska mé práce je třeba definovat především pojmy „kvalita života“ a „udržitelný rozvoj“, jelikož k nim se budou veškeré mé analýzy alternativních indikátorů rozvoje vztahovat.

Kvalita života je ve Velkém sociologickém slovníku definována takto: „(...) kvalita života představuje něco, co překračuje čistě materiální potřeby (...). Kvalita života je posuzována především podle indikátorů životního prostředí, ukazatelů zdraví a nemoci, úrovně bydlení a rekreace, mezilidských vztahů, volného času, sociálních i technologických charakteristik práce, možností podílet se na řízení společnosti, podle osobní i kolektivní bezpečnosti, sociálních jistot a občanských svobod.“ (Maříková, 1996a: 557).

Koncept kvality života zahrnuje mnoho aspektů a to jak sociálních, ekonomických, tak i environmentálních. Pokud jde o měření kvality života, je tedy samozřejmé, že z čistě ekonomických ukazatelů se mnoho o kvalitě života nedozvíme. Některé složky kvality života lze měřit objektivně, jako například kvalita ovzduší a jiné, ale jiné aspekty, které kvalita života zahrnuje, závisí pouze na subjektivním vnímání a hodnocení jednotlivců, to tedy implikuje, že pouze indikátory, které zahrnují i subjektivní hodnocení, mohou být v měření kvality života relevantní (Greenwood, 2010). Pokud se však chceme zabývat zkoumáním kvality života na společenské a globální úrovni, nelze hledět pouze na subjektivní rovinu.

Pokud hovoříme o kvalitě života, je důležité pojem nezaměňovat s životní úrovní. Životní úroveň, na rozdíl od kvality života lze měřit kvantitativně, ekonomicky a jejím vymezením je materiální blahobyt společnosti. HDP jako ukazatel životní úrovně je vhodný, na rozdíl od zkoumání kvality života. Kvalita života je pojem širší, avšak v rámci jeho měření v sobě také životní úroveň (tedy ekonomickou stránku) zahrnuje,

dále však také obsahuje další aspekty kvalitativní úrovně společnosti. Životní úroveň se projevuje ve spotřebě, zatímco kvalita života se promítá do všech aspektů života jednotlivce, může jít například i o štěstí, smysl života a spokojenost (Kubátová, 2010).

Definice udržitelného rozvoje, tak jak je nejčastěji citována ze zprávy „Naše společná budoucnost“ od Světové komise OSN pro životní prostředí a rozvoj, je tato: „Udržitelný rozvoj je takový způsob rozvoje, který uspokojuje potřeby přítomnosti, aniž by oslaboval možnosti budoucích generací naplňovat jejich vlastní potřeby.“ (Brundtlandová, 1991).

Konkrétní agenda, která definuje cíle v rámci udržitelného rozvoje na globální úrovni je předkládána především OSN. Deklarace, která byla přijata na Konferenci Organizace spojených národů o životním prostředí v roce 1972 je základním a prvním dokumentem globálního významu, který zdůrazňuje právo člověka na zdravé životní prostředí. Naše společná budoucnost je dokument vydaný v roce 1987 a je dodnes považován za stavební kámen konceptu udržitelného rozvoje, z něhož také pochází obecně přijímaná a mnou výše použitá definice udržitelného rozvoje. Agenda 21 předložená na konferenci v roce 1992 v Riu de Janeiru stanovila oblasti, na které se mají země v rámci udržitelného rozvoje soustředit a jak mají kooperovat a konference v roce 1997 (5 let poté) a 2002 (10 let poté) tyto cíle znovu akcentovaly. V roce 2002 byly schváleny dva dokumenty: Johannesburgská deklarace o udržitelném rozvoji a Implementační plán ze Světového summitu o udržitelném rozvoji. Dvacet let po první konferenci v Riu de Janeiru se konala další konference s názvem Rio+20 (Milestones, 2015). Ta se zaměřila především na budování zelené ekonomiky jako cesty k udržitelnému rozvoji, na potírání chudoby a na to, jak zvýšit mezinárodní spolupráci na cestě k udržitelnému rozvoji v dokumentu „The future we want (Budoucnost, kterou chceme)“ (Rio+20, 2012). Rozvojové cíle tisíciletí definují 8 základních cílů od roku 2000 do roku 2015, dva z cílů znějí takto: zajistit udržitelný stav životního prostředí a budovat světové partnerství pro rozvoj, jelikož v září 2015 mělo dle původního plánu dojít k jejich naplnění, což se dle předběžných odhadů nezdařilo, OSN přichází s novou koncepcí známou pod názvem Sustainable Development Goals, neboli Cíle udržitelného rozvoje vyjádřených v agendě Post-2015, tato agenda bude spuštěna v září 2015, po vypršení platnosti Rozvojových cílů tisíciletí a definuje 17 cílů udržitelného rozvoje, k jejichž naplnění má dojít do roku 2030 (Post, 2015; Proposal, 2015).

Udržitelný rozvoj jako koncept se v současnosti stále vyvíjí a jeho definice je obměňována. Základem jsou však tři pilíře, které je třeba v rámci udržitelného rozvoje

držet v rovnováze. Jedná se o pilíř ekonomický, sociální a environmentální. Ekonomický pilíř se zaměřuje především na cíle v oblasti růstu, efektivity a stability, sociální pilíř cílí například na plnou zaměstnanost, rovnost, bezpečnost, vzdělání a zdraví, dále environmentální pilíř se například zaměřuje na biodiverzitu a chce docílit především zdravého životního prostředí a rozumného zacházení s přírodními zdroji, ať už obnovitelnými nebo neobnovitelnými (Soubbotina, 2004). Ochrana přírody a přírodních zdrojů se může jevit jako dobré samo o sobě, ale někteří jako například Amartya Sen namítají, že účinnější je hledět na udržitelnost života jednotlivců (jejich životních stylů) a jejich rozhodování (UN, 2014).

Ať už vezmeme v úvahu jakoukoli definici udržitelného rozvoje, všechny se shodují v tom, že svět a Zemi musíme chápat jako systém, systém, který je propojen prostorově a časově. Prostorově v tom smyslu, že pokud někdo znečišťuje ovzduší stovky i tisíce kilometrů daleko od naší země, neznamená to, že my žádné důsledky nepocítíme, pokud příroda strádá v jedné části světa, dopad to bude mít na všechny. A časově v tom smyslu, že to, co dělali s přírodou naši předci, bude mít dopad na nás i naše potomky, stejně tak, co děláme my, se odrazí na budoucích generacích. Cílem udržitelného rozvoje je tedy potírat tyto důsledky jak v rámci prostoru, tak i času (International, 2013).

Cíle bakalářské práce:

Cílem bakalářské práce je zhodnocení a porovnání alternativních indikátorů rozvoje využívaných na globální/mezinárodní úrovni s pomocí vlastní typologie zohledňující koncept tří pilířů udržitelného rozvoje (tedy i v něm obsaženou kvalitu života).

Výzkumné otázky a hypotézy:

- Jaké typy indexů lze využít pro měření udržitelného rozvoje? (Které indexy spadají v typologii pod ty, které měří udržitelný rozvoj z hlediska všech tří pilířů?)
- Do jaké míry a jak často je v indexech obsaženo subjektivní hodnocení? (opět bude zahrnuto v typologii dle subjektivních a objektivních indikátorů)

Metody a prameny:

Ve své práci uplatním především kvalitativní přístup k obsahové analýze dokumentů a textů. Budu vycházet z dostupné odborné literatury k tématu, výročních zpráv a publikací mezinárodních organizací, jak v tištěné, tak i elektronické podobě. Metodou komparace budu postupně porovnávat jednotlivé indikátory a jejich přístup ke kvalitě života a udržitelnému rozvoji. Ve své analýze se také pokusím dojít k závěrům, co jednotlivým indexům chybí, popsat jejich slabiny (například přílišná

subjektivita/objektivita indexů) a doporučit, v čem by byla vhodná modifikace těchto indexů.

Předpokládaná struktura bakalářské práce:

- 1) Úvod – vymezení problému, uvedení do tématu
- 2) Teoretická východiska – představení základních konceptů (udržitelný rozvoj, kvalita života a další)
- 3) Metody
- 4) Deskriptivní část – popis jednotlivých indexů, co zahrnují, kde a kdo je využívá, uvedení příkladů zemí, které jsou „rozporuplné“ napříč indexy, např. USA ve srovnání HDP a HPI, ale i další; popis typologie indexů v rámci tří kategorií (ekonomické, environmentální a sociální, dále subjektivní vs. objektivní)
- 5) Analytická část – srovnání indikátorů v rámci typologie dle tří pilířů udržitelného rozvoje a odraz kvality života v nich; výhody a limity indexů při měření „rozvoje a růstu“
- 6) Závěry – shrnutí výsledků, doporučení

Předběžná literatura k tématu:

Achieving a better quality of life: review of progress towards sustainable development : government annual report 2000. London: Department of the Environment, Transport and the Regions, 2001, 94 s.

BRUNDTLANDOVÁ, G. H. Naše společná budoucnost: Světová komise pro životní prostředí a rozvoj. Praha, 1991. ISBN 80-85368-07-02.

Caring for the future: making the next decades provide a life worth living : report of the Independent Commission on Population and Quality of Life. Oxford: Oxford University Press, 1996, xiv, 359 s. ISBN 0-19-286186-7.

Development policies: sociological perspectives. Editor Antony Hall, James Midgley. Manchester: Manchester University Press, 1988, 154 s. ISBN 0719022746.

DIAMANDIS, Peter H a Steven KOTLER. Hojnost: budoucnost je lepší, než si myslíte. 1. vyd. v českém jazyce. Praha: Dokořán, 2013, 365 s. ISBN 978-80-7363-526-8.

Evropská Komise. Společné evropské indikátory: Metodické listy [online]. V českém a anglickém jazyce. 2002, poslední změna 21. 5. 2010 [cit. 2011-05-21]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/environment/urban/common_indicators.htm>.

GREENWOOD, Daphne T a Richard P HOLT. Local economic development in the 21st century: quality of life and sustainability. Armonk, N.Y.: M.E. Sharpe, 2010, xv, 215 s. ISBN 9780765620934.

HEŘMANOVÁ, Eva. Kvalita života a její modely v současném sociálním výzkumu. Sociológia. 2012, 44(4): 407-425.

International Institute for Sustainable Development. 2013. What is Sustainable Development?: Environmental, economic and social well-being for today and tomorrow [online]. [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: <https://www.iisd.org/sd/>

JANSSON, AnnMari. Investing in natural capital: the ecological economics approach to sustainability. Washington: Island, 1994, 504 s. ISBN 1-55963-316-6.

KELLER, Jan. Přemýšlení s Josefem Vavrouškem. Praha: G plus G, 1995, 175 s. ISBN 80-901896-1-x.

Komise evropských společenství. 2009. Začleňování udržitelného rozvoje do politik EU: Přezkum strategie Evropské unie pro udržitelný rozvoj za rok 2009 [online]. Brusel [cit. 2015-05-09]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52009DC0400>

KUBÁTOVÁ, Helena. Sociologie životního způsobu. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 272 s. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-2456-0.

LAND, Kenneth C, M SIRGY a Alex C MICHALOS. Handbook of social indicators and quality-of-life research. New York: Springer, c2012, x, 593 p. ISBN 9789400724211.

LINDENBERG, Marc. The human development race: improving the quality of life in developing countries. San Francisco: International Center for Economic Growth, 1993, xii, 233 s. ISBN 1558152784.

MAŘÍKOVÁ, Hana, Miloslav PETRUSEK a Alena VODÁKOVÁ. Velký sociologický slovník: I. svazek, A-O. 1.vyd. Praha: Karolinum, 1996a, 747 s. ISBN 80-7184-164-1.

MAŘÍKOVÁ, Hana, Miloslav PETRUSEK a Alena VODÁKOVÁ. Velký sociologický slovník: II. svazek, P-Ž. 1.vyd. Praha: Karolinum, 1996b, S.749-1627. ISBN 80-7184-310-5.

MEDERLY, Peter, Ján TOPERCER a Pavel NOVÁČEK. Indikátory kvality života a udržitelného rozvoje: kvantitativní, vícerozměrný a variantní přístup. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd CESES, 2004, 117 s. ISBN 80-239-4389-8.

Milestones: Sustainable Development Knowledge Platform [online]. 2015 [cit. 2015-05-20]. Dostupné z: <https://sustainabledevelopment.un.org/milestones>

MOŽNÝ, Ivo. Česká společnost: nejdůležitější fakta o kvalitě našeho života. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002, 207 s. ISBN 80-7178-624-1.

- NOVÁČEK, Pavel. Udržitelný rozvoj. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2010, 430 s. ISBN 978-80-244-2514-6.
- NUSSBAUM, Martha Craven a Amartya SEN. The Quality of life. New York: Oxford University Press, 1993, xi, 453 p. Studies in development economics. ISBN 0198287976.
- PENNOCK, Michael, KARMA Ura. (2011). Gross National Happiness as a Framework for Health Impact Assessment. Environmental Impact Assessment Review 31 (2011) 61–65.
- Post 2015 process: Sustainable Development Knowledge Platform [online]. 2015 [cit. 2015-05-20]. Dostupné z: <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015>
- POTŮČEK, Martin. Průvodce krajinou priorit pro Českou republiku. 1. vyd. Praha: Gutenberg, 2002, 686 s. ISBN 80-86349-06-3.
- Proposal for Sustainable Development Goals: Sustainable Development Knowledge Platform [online]. 2015 [cit. 2015-05-20]. Dostupné z: <https://sustainabledevelopment.un.org/sdgsproposal>
- Rio+20: The Future We Want. What is "Rio+20"? [online]. 2012 [cit. 2015-05-20]. Dostupné z: <http://www.un.org/en/sustainablefuture/about.shtml>
- SAMLI, A. From imagination to innovation: new product development for quality of life. London: Springer, c2011, xx, 131 p. ISBN 1461408539.
- SOUBBOTINA, Tatyana P. Beyond economic growth: an introduction to sustainable development [online]. [cit. 2015-05-09] Washington, D.C.: World Bank, 2004, vi, 205 p. WBI learning resources series. Dostupné z: http://www.worldbank.org/depweb/english/beyond/beyondco/beg_all.pdf
- STIGLITZ, J.E., SEN, A., FITOUSSI, J.-P., 2009. Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress. Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress, Paris.
- Sustainable development in a dynamic world: transforming institutions, growth, and quality of life. Washington: World Bank, 2003, xxi, 250 s. World development report, 2003. ISBN 0821351508.
- TANI, D. Measuring Natural Capital. World Economics. 15, 4, 45-58, Oct. 2014. ISSN: 14681838.
- TUČEK, Milan a Hana FRIEDLANDEROVÁ. Evropa na prahu sjednocení: životní úroveň a životní styl ve vybraných zemích východní a západní Evropy. Vyd. 1. Praha: Median, 2001, 219 s. ISBN 80-902847-2-8.

UN Development Programme. 2014. Human Development Report 2014[online]. [cit. 2015-05-09]. ISBN 978-92-1-126368-8. Dostupné z: <http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr14-report-en-1.pdf>

Obsah

ÚVOD.....	3
1. VHLED DO TÉMATU	5
2. TEORETICKÉ VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	7
2.1. KVALITA ŽIVOTA	7
2.1.1. <i>Kvalita života a životní úroveň.....</i>	9
2.1.2. <i>Štěstí v kontrastu kvality života .....</i>	9
2.1.3. <i>Kvalita života, plodnost a rozvinuté vs. rozvojové země .....</i>	11
2.2. UDRŽITELNÝ ROZVOJ.....	12
2.2.1. <i>Růst a rozvoj .....</i>	12
2.2.2. <i>Agenda ve vztahu k udržitelnému rozvoji.....</i>	13
2.2.3. <i>Tři pilíře udržitelného rozvoje .....</i>	14
2.2.4. <i>Časoprostorová zodpovědnost .....</i>	14
2.3. MĚŘENÍ KVALITY ŽIVOTA A JEHO MEZE.....	15
3. VÝZKUMNÝ CÍL, OTÁZKY, METODOLOGIE.....	17
3.1. VÝZKUMNÝ CÍL A OTÁZKY	17
3.2. METODOLOGIE	18
3.3. TYPOLOGIE INDEXŮ DLE TYPU INDIKÁTORŮ	18
4. DESKRIPTOR VYBRANÝCH MEZINÁRODNÍCH UKAZATELŮ/INDEXŮ ROZVOJE	21
4.1. HDI – HUMAN DEVELOPMENT INDEX	21
4.2. HPI – HUMAN POVERTY INDEX.....	22
4.3. MPI – MULTIDIMENSIONAL POVERTY INDEX	22
4.4. HPI – HAPPY PLANET INDEX	22
4.5. EKOLOGICKÁ STOPA	23
4.6. LPI – LIVING PLANET INDEX	23
4.7. EPI – ENVIRONMENTAL PERFORMANCE INDEX	24
4.8. GREEN GDP – GREEN GROSS DOMESTIC PRODUCT	24
4.9. GPI – GENUINE PROGRESS INDICATOR.....	24
4.10. ISEW – INDEX OF SUSTAINABLE ECONOMIC WELFARE	25
4.11. OECD BETTER LIFE INDEX	25
4.12. GNH – GROSS NATIONAL HAPPINESS	26
4.13. GENUINE SAVINGS RATE.....	27
4.14. SEDA – SUSTAINABLE ECONOMIC DEVELOPMENT ASSESSMENT	28
4.15. QUALITY-OF-LIFE INDEX, POZDĚJI WHERE-TO-BE-BORN INDEX	28
5. ANALÝZA VYBRANÝCH MEZINÁRODNÍCH UKAZATELŮ/INDEXŮ ROZVOJE.....	30
5.1. POSTUPNÁ ANALÝZA JEDNOTLIVÝCH UKAZATELŮ	31
5.1.1. <i>HDI – Human Development Index.....</i>	31
5.1.2. <i>HPI – Human Poverty Index.....</i>	31
5.1.3. <i>MPI – Multidimensional Poverty Index .....</i>	31
5.1.4. <i>HPI – Happy Planet Index .....</i>	31
5.1.5. <i>Ekologická stopa.....</i>	32
5.1.6. <i>LPI – Living Planet Index .....</i>	32
5.1.7. <i>EPI – Environmental Performance Index .....</i>	32
5.1.8. <i>Green GDP – Green Gross Domestic Product .....</i>	33
5.1.9. <i>GPI – Genuine Progress Indicator .....</i>	33
5.1.10. <i>ISEW – Index of Sustainable Economic Welfare.....</i>	33
5.1.11. <i>OECD Better Life Index.....</i>	33
5.1.12. <i>GNH – Gross National Happiness.....</i>	34
5.1.13. <i>Genuine savings rate.....</i>	34
5.1.14. <i>SEDA – Sustainable Economic Development Assessment .....</i>	34
5.1.15. <i>quality-of-life index, později where-to-be-born index.....</i>	35

5.2.	SHRnutí VÝSLEDKŮ ANALÝZY	35
6.	ZÁVĚR.....	39
7.	SUMMARY.....	41
8.	POUŽITÉ ZDROJE.....	43
9.	SEZNAM PŘÍLOH	48
10.	PŘÍLOHY	49

Úvod

Indikátory, které se doposud používaly k měření kvality života, tedy především ekonomické, přestávají stačit společně s tím, jak se pojem kvalita života rozšiřuje. Dřívější myšlenka, že se zvyšujícím se ekonomickým blahobytem a dostatkem se zvyšuje i spokojenost a štěstí lidí, potažmo kvalita života, je dávno pryč. S přibývajícím penězi, není zaručeno, že naše uspokojení bude stoupat a už vůbec není obecnou pravdou to, že země, které mají rychlejší a strmější ekonomický růst, budou také automaticky generovat šťastnější občany [Bouška 2014]. Neroste ale pozornost jen vzhledem k sociálním aspektům našeho života vedle aspektů ekonomických, ale také vědomí o zhoršujícím se ekologickém stavu naší Země. Roste uvědomění si vlastního chování ve vztahu k přírodě od úrovně jednotlivce na úroveň globální, to ale především v zemích, které jsou ekonomicky bohatší, tam probíhá hlavní diskurs nad měřením kvality života a štěstí. Často vzniká srovnání se zeměmi méně ekonomicky bohatými, z čehož vyplývá zjištění, jak jsem již zmínila výše, že více peněz neznamená kvalitnější/šťastnější život. Stále také roste počet profesí, neziskových organizací a jiných iniciativ, které se snaží o „osvětu“ v ekologické oblasti [Keller 1995: 34].

V rámci této práce nahlížím na čistě ekonomické ukazatele jako nedostatečné při měření kvality života, která je úzce spjata s udržitelným rozvojem, který je nejčastěji definován třemi pilíři: ekonomickým, environmentálním a sociálním. Připouštím však, že kvalita života, štěstí a spokojenost jsou v mnoha případech úzce spojeny s bohatstvím nebo chudobou, není to ale jediný determinant. Na základě tohoto přesvědčení budu přistupovat k rozboru kvality života, udržitelnosti a také k popisu a srovnání alternativních indikátorů rozvoje a růstu.

V první části své práce se budu věnovat teoretickému pozadí a obecnému vhledu do tématu, který je potřeba osvětlit pro lepší orientaci v následujícím textu. Pojmy, které vymezím především, jsou kvalita života a udržitelný rozvoj, ke kterým se celá má práce a v ní obsažená analýza indexů vztahuje.

Jak se dá měřit kvalita života a udržitelný rozvoj? Které indexy mohou být nejlépe nápomocné v rámci plánování a hodnocení udržitelného způsobu rozvoje a kvality života v rámci veřejných politik? Které indexy jsou k měření kvality života a

udržitelného způsobu rozvoje nejvhodnější? Těmito otázkami se budu v mé práci zabývat. K analýze jsem vybrala 15 nejčastěji užívaných alternativních indexů rozvoje, které nejprve popíši a dále dle vlastní typologie rozřadím dle vhodnosti k měření udržitelného rozvoje a kvality života. Kladu si za cíl přinést do tématu měření rozvoje a kvality života pomocí alternativních indexů jistý řád díky rozřazení takových indexů do skupin pomocí typologie, kterou k těmto účelům vytvořím. V rámci shrnutí a analýzy se pokusím dojít k závěru, které indexy, nebo který index je nejvhodnější dle daných kritérií. V rámci hodnocení strategií a plánů různých zemí a soustředění se na další nastolování veřejných politik bude díky rozřazení pomocí mé typologie snazší se orientovat v tom, co dané zemi z hlediska kvality života a udržitelného rozvoje chybí a na co se zaměřit.

1. Vhled do tématu

V poslední době se diskurs zaměřuje na skutečnost, že historicky se rozvoj a růst zemí měřil především hodnotou HDP – hrubého domácího produktu na hlavu, což je „součet hodnoty všeho zboží a služeb, které občané země za rok vyprodukují, děleno počtem občanů“ [Krämer 2005: 48]. HDP ale neodráží skutečnou situaci, ve které se obyvatelé nacházejí, hrubý domácí produkt je hodnotou pouze ekonomickou a postrádá sociální a environmentální aspekt. Pro ilustraci nedostatečnosti HDP uvádím následující citaci: „Továrna vyrábí - roste HDP. Přitom znečišťuje životní prostředí, které se musí čistit - roste HDP. Znečišťuje vodu a my musíme kupovat drahou balenou vodu - roste HDP. Ze znečištěného životního prostředí onemocní lidé. Z jejich léčení roste HDP. A tak by mohlo vzniknout perpetuum mobile, kdy škody napáchané nekontrolovanou ekonomikou budou stále víc a víc zvyšovat HDP, ale už nebude s kým ani pro koho.“ [Vít 2005].

HDP není sám o sobě špatný, ale je špatně užíván, je tedy problém, že HDP je často používán i jako ukazatel něčeho, o čem vůbec nevyovídá, nemůže měřit blahobyť, jelikož měří pouze hodnotu peněžního bohatství, ale ne jeho distribuci. Pokud bychom chtěli posuzovat kvalitu a udržitelnost života, HDP rozhodně není vhodný ukazatel sám o sobě. To rozhodně neznamená, že bychom měli HDP a jiné metriky produkce zahrnout, rozhodně tento ukazatel stále bude nacházet své místo a uplatnění, jen je podstatné, aby nebyl vydáván za něco, čím není. HDP stále bude moci zodpovědět otázku ekonomické produkce, aktivity, nezaměstnanosti atd., ale pouze v hodnotě peněz, v absolutních číslech, jiné aspekty kvality života a udržitelnosti musí tedy být doplněny jinými indikátory [Stiglitz et al. 2009: 8-12]. Stálý ekonomický růst v rozvojových zemích je základním krokem k potlačení chudoby a zvýšení životního standardu místních obyvatel, avšak ekonomický růst sám o sobě není vše. V některých zemích došlo dokonce ke zhoršení/nárůstu chudoby během ekonomického růstu z důvodu stále se rozvírajících „nůžek“, tedy stále zvětšující se propastí mezi bohatými a chudými, pouze tedy došlo k prohloubení ekonomických nerovností [Soubbotina 2004: 27]. Takový příklad růstu je neudržitelný, stejně jako pokud při prudkém ekonomickém růstu degraduje příroda a není hleděno na ekologické dopady, tím dochází i ke snižování kvality života obyvatel. Environmentální a sociální udržitelnost závisí tedy mimo jiné především na „kvalitě růstu“, kde musí být ekonomické cíle v rovnováze s cíli environmentálními a sociálními [ibid.].

Ekologie nabývá za posledních 30 let stále více na důležitosti. Lidé, státy a nadnárodní uskupení (např. EU) si začínají více uvědomovat naléhavost změny (post)moderního způsobu života a také fakt, že pokud budeme v devastujícím způsobu hospodaření se Zemí pokračovat, za nedlouho necháme našim potomkům jen vyprahlou půdu. Nedůležitější je v tomto přerodu schopnost myslet v dlouhodobém časovém horizontu. Tento postoj ke světu a hlavně k přírodě razil v českém prostředí jako jeden z prvních Jaroslav Vavroušek (1994), který raději než pojem trvale udržitelný rozvoj užíval pojmu trvale udržitelný způsob života, kde apeluje především na jedince, který sám jako první musí změnit své chování k více harmonickému s přírodou a více v souladu s myšlenkami humanismu.

Širokou veřejnost se jako jedna z prvních pokoušela vyvést z omylu (že nekonečný růst je možný) Donella Meadows (1972) se svým manželem a týmem výzkumníků, kteří v roce 1972 sestrojili počítačovou simulaci exponenciálního ekonomického a populačního růstu s konečnými zásobami surovin. Tento model je nazván World3 a velmi zjednodušeně se snaží ukázat souvislost mezi Zemí a počínáním člověka. Ve zprávě z výzkumu a pozdější více zpopularizované knize *The Limits to Growth* (česky *Meze růstu*) se snaží upozornit na fakt, že v omezeném světě není možný neomezený růst.

Změna kvality růstu a spojení ekologických a ekonomických hledisek jsou jedněmi ze strategických imperativů uvedených v dokumentu „Naše společná budoucnost“, jež bývá považován za prvopočátek definice udržitelného rozvoje a udržitelného směřování společnosti [Brundtlandová 1991: 51-61]. Ve všech zemích je nutno přijmout opatření, která napomohou k zachování přírodního bohatství, přispějí ke spravedlivějšímu přerozdělování příjmů, a co nejvíce potlačí hospodářské krize. Je nutno do výpočtů hospodářského růstu implementovat i veškerý přírůstek nebo úbytek na přírodních zdrojích. Rychlý růst je často doprovázen nedokonalou distribucí příjmů a může být tedy v mnohých případech méně vhodný než růst pomalý, především vzhledem k dopadu na nejchudší vrstvy. Trvale udržitelný rozvoj musí hledět i na ukazatele jako je například zdravé životní prostředí, výchova a ochrana biodiverzity, jelikož přihlíží i k lidským potřebám, ale také hledí na blahobyt. V rámci zvyšování „kvality růstu“ musí docházet i ke zlepšení situace znevýhodněných sociálních skupin. Především je nutné změnit samotné hodnocení rozvojových zájmů hledět na budoucí důsledky. Pokud se

upustí od realizace některého projektu z ekologických důvodů, nemusí na to být nahlíženo jako na krok zpět, naopak, něco co se v krátkodobém horizontu jeví finančně atraktivní, může být naopak v dlouhodobém horizontu devastující. Ekonomický, sociální a environmentální rozvoj by se měly navzájem posilovat. V rámci vztahu ekonomiky a sociálních aspektů života můžeme uvést, že například investice do výchovy a zdraví mohou mít v důsledku velmi pozitivní vliv na produktivitu. Na druhou stranu vztah mezi ekonomickými zájmy a ekologií není také vždy negativní, například snaha o zachování kvalitní zemědělské půdy a její ochrana, může v budoucnu vést k vyšší prosperitě a zemědělskému rozvoji. Ekologické cíle je potřeba postavit na roveň zájmů ekonomických a je třeba hledět na dlouhodobý dopad a přemýšlet v dlouhodobém horizontu. Pro zvýšení „kvality růstu“ je stěžejní stanovit „zákonnou odpovědnost za širší důsledky učiněných rozhodnutí.“ [ibid.].

2. Teoretické vymezení základních pojmů

Z hlediska mé práce je třeba definovat především pojmy „kvalita života“ a „udržitelný rozvoj“. Moje typologie, kterou použiji níže pro zhodnocení alternativních indexů rozvoje a měření kvality života, se vztahuje právě k těmto dvěma konceptům. V následujícím textu věnovaném teoretickým východiskům se nejprve budu vždy věnovat prvotním motivacím a „kořenům“, která jsou v pozadí těchto konceptů. Jak bude patrné i z mé typologie níže, vztah mezi kvalitou života a udržitelným rozvojem je následující. Indikátory obsažené v kvalitě života, to, pomocí čeho ji můžeme „měřit“, mohou mít v zásadě stejný charakter jako indikátory udržitelného rozvoje, jelikož vycházím z předpokladu, že kvalitní život není možný bez udržitelného rozvoje. V zásadě, ale kvalita života obsahuje ještě něco navíc, co je spojeno s vnitřním vnímáním jednotlivce. Mám na mysli štěstí, spokojenost a obecně jiné subjektivní charakteristiky.

2.1. Kvalita života

V rámci zvyšující se pozornosti věnované kvalitě života, se během užívání stejného pojmu mnoha obory stává, že pojem bývá zaměňován za rozvoj, životní spokojenost, pohodu, štěstí, dále tzv. well-being (blahobyt), životní úroveň, zdravotní stav, životní podmínky atd. Také hodnocení kvality života se v rámci přerodu společnosti od industriální k post-industriální a od moderní k post-moderní posouvá více od

objektivního posuzování a měřitelných životních podmínek stále víc k vnímání jedince, až k více a více subjektivním metrikám jako je například spokojenost s vlastním životem [Heřmanová 2012: 180-181]. Největší pozornosti se kvalitě života začíná dostávat v období po 2. světové válce, kdy v mnoha oblastech docházelo k rychlému růstu životní úrovně a relativnímu blahobytu. Jak Payne (2005) zmiňuje, kvalita života již nemohla být měřena jen kvantitativně a začala se tedy lišit od kvantitativního růstu. Během 60. a 70. let již vzhledem k posunu od zaměřování se pouze na materiální ukazatele nestačily k měření kvality života pouze indikátory ekonomické. Jak zmiňují Gulleoneová a Cummins (2002), v tu dobu se poprvé začalo také hovořit o sociálních ukazatelích, které by v rámci sociálního kontextu postihly nejen objektivní stránku, ale také subjektivní vnímání kvality života jednotlivcem. Později se do pojmu kvalita života dostává stále více aspektů psychologických, v jejichž kontextu je poprvé užíváno pojmů *wel-being* nebo životní spokojenost a stále více tedy dochází k příklonu k subjektivním podmínkám kvality života, což souvisí i s rozkvětem individualismu a tomu, jak jedinec nabývá na důležitosti vzhledem ke společnosti.

Kvalita života je ve Velkém sociologickém slovníku definována takto: „(...) kvalita života představuje něco, co překračuje čistě materiální potřeby (...). Kvalita života je posuzována především podle indikátorů životního prostředí, ukazatelů zdraví a nemoci, úrovně bydlení a rekreace, mezilidských vztahů, volného času, sociálních i technologických charakteristik práce, možností podílet se na řízení společnosti, podle osobní i kolektivní bezpečnosti, sociálních jistot a občanských svobod.“ [Maříková et al. 1996: 557]. Jelikož kvalita života zasahuje do stále více oborů, stává se v podstatě laickým pojmem a její charakter je multidimenzionální, není tak snadné nalézt jednu všeobjímající definici. V rámci své multidisciplinarity zasahuje do mnoha vědních oborů od medicíny, ekonomie přes etiku, teologii, sociální ekologii až po sociologii, kde má každý poněkud jiný pohled na svou definici kvality života. Například z ekonomického hlediska bude vždy kvalita života spojována s objektivními faktory a v rámci diskuze o subjektivním blahobytu se bude ekonomie spíše pokoušet nalézt souvislost s objektivními charakteristikami (ekonomie štěstí atd.), z hlediska psychologie bude kvalita života nahlížena především pomocí subjektivních pocitů jedince, jeho spokojenosti a štěstí. Lékaři a další z oblasti medicíny budou na kvalitu života hledět skrze zdraví [Heřmanová 2012: 180].

Koncept kvality života tak zahrnuje mnoho aspektů a to jak sociálních, ekonomických, tak i environmentálních. Pokud jde o měření kvality života, je tedy samozřejmé, že z čistě ekonomických ukazatelů se mnoho o kvalitě života nedozvíme. Některé složky kvality života lze měřit objektivně, jako například kvalita ovzduší a jiné, ale jiné aspekty, které kvalita života zahrnuje, závisí pouze na subjektivním vnímání a hodnocení jednotlivců, to tedy implikuje, že pouze indikátory, které zahrnují i subjektivní hodnocení, mohou být v měření kvality života relevantní [Greenwood a Holt 2010: 33]. Pokud se však chceme zabývat zkoumáním kvality života na společenské a globální úrovni, nelze hledět pouze na subjektivní rovinu.

2.1.1. Kvalita života a životní úroveň

Pokud hovoříme o kvalitě života, je důležité pojem nezaměňovat s životní úrovní. Životní úroveň, na rozdíl od kvality života lze měřit kvantitativně, ekonomicky a jejím vymezením je materiální blahobyt společnosti, na rozdíl od kvality života bývá spojována s pojmy jako je bohatství a chudoba. HDP jako ukazatel životní úrovně je vhodný, na rozdíl od zkoumání kvality života. Kvalita života je pojem širší, avšak v rámci jeho měření v sobě také životní úroveň (tedy ekonomickou stránku) zahrnuje, dále však také obsahuje další aspekty kvalitativní úrovně společnosti. Životní úroveň se projevuje ve spotřebě, zatímco kvalita života se promítá do všech aspektů života jednotlivce, může jít například i o štěstí, smysl života a spokojenost [Kubátová 2010: 20-21].

Toto úzce souvisí i s nutností rozlišovat mezi rozvoje a růstem, kdy úroveň růstu právě přímo ovlivňuje životní úroveň a na druhou stranu rozvoj ovlivňuje kvalitu života.¹

2.1.2. Štěstí v kontrastu kvality života

Štěstí je jedním ze subjektivních aspektů kvality života a souvisí především s rozvojem individualismu, v rámci kterého je kladem důraz na uspokojení jednotlivce.

Vzhledem k nutnosti pozdější identifikace subjektivních indikátorů kvality života v rámci mé typologie, považuji za nutnost zde uvést dvě známé koncepce štěstí, jednak z pohledu Balcara (2005), tak z pohledu Veenhovena (2012), kde každý ke konceptu

---

¹ Více o vztahu růstu a rozvoje v kapitole Růst a rozvoj (str. 12).

štěstí přistupuje mírně odlišným způsobem, avšak společné je u obou to, že štěstí je zároveň emocionálního původu, tak na druhou stranu i určitým vnitřním zhodnocením toho, jak si stojím vzhledem k ostatním (jakou mám moc a kolik toho mám).

2.1.2.1. Štěstí jednou ze tří kategorií

Dle Balcara (2005) má kvalita života tři dimenze, kde štěstí je pouze jednou složkou z nich.

Za prvé, dimenze tělesná, kterou lze jednoduše popsat jako fyzické zdraví. Za druhé, dimenze duševní, kterou staví na roveň štěstí, které je definováno jako slast, kterou prožíváme a moc, kterou uplatňujeme. Třetí dimenzí je dimenze duchovní, ve které prožíváme pocit smysluplnosti našeho života, který je definován odezvou našeho svědomí na hodnotové výzvy, k naplnění pocitu smysluplnosti je nutné najít cíl, motivaci a vůli k činnosti.

2.1.2.2. Štěstí jednou ze čtyř kategorií

Podle Veenhovea (2012) existuje typologie čtyř kvalit života, které bývají často zaměňovány se štěstím, ve skutečnosti se ale skutečné štěstí skrývá jen v jedné kategorii.

První typ je průnikem životních šancí a vnějších kvalit, to odráží dobré životní podmínky, jako kvalitu životního prostředí, míru znečištění ovzduší atd., jedná se spíše o předpoklad ke štěstí, ale nelze s ním štěstí jako takové zaměňovat.

Druhý typ je průnikem životních šancí a vnitřních kvalit. Stručně řečeno se může jednat o „zdraví“ jednotlivce, jeho schopnost vypořádat se s překážkami v životě a celkově schopnost „dobře žít“, to opět napomáhá k dosažení štěstí, ale není jím samotným.

Třetí typ je odrazem průniku vnějších kvalit a životních výsledků, kdy lze tento typ pojmenovat jako „užitečnost života“. Toto reprezentuje myšlenku, že dobrý život musí být dobrý i pro něco jiného, než pro dobrý život samotný. Odlišné skupiny vidí tuto užitečnost odlišným způsobem, pro ekology bude hlavní žít v souladu s přírodou, moralisté budou prosazovat morální pořádek, na vyšší úrovni se může jednat o

jakýkoliv přínos pro společnost. Rozhodně se ale morální povznešenost nemůže rovnat štěstí.

Poslední, čtvrtý typ dle Veenhovea (2012) je prezentován průnikem vnitřních kvalit a životních výsledků, ten, jako jediný, lze považovat za „štěstí“ jako takové. Jedná se o subjektivní užívání si života, často označováno také jako well-being nebo životní spokojenost. Toto vnitřní zhodnocení osobního štěstí se děje na základě dvou směrů, jednak afektivně, tedy prostou emocionální reakcí na podněty a poté kognitivním zhodnocením ve srovnání s ostatními. Například příjem zhodnocujeme především srovnáním, tedy kognitivně, na rozdíl od toho, například smutek nad ztrátou někoho bližního je čistě emocionální reakcí, avšak obě možnosti ovlivňují náš osobní pocit štěstí do stejné míry [Veenhoven 2012: 63-64].

2.1.3. Kvalita života, plodnost a rozvinuté vs. rozvojové země

Kvalita života je úzce spojena také s plodností a porodností, kdy pokles plodnosti v transformujících se zemích bývá prisuzován nejistotám, které přichází společně se sociálním a ekonomickým přerodem transformujících se společností. V rozvojových zemích se plodnost také postupem času snižuje, ale stále je výš v porovnání s rozvinutými zeměmi – nárůst populace v rozvojových zemích je tedy stále vyšší než v zemích rozvinutých [Soubotina 2004: 15-18].

Rozdělení zemí světa na rozvojové a rozvinuté (neboli vyspělé) může být v mnoha případech nevhodné, jednak z toho důvodu, že i rozvinuté země se stále rozvíjejí, tak také proto, že vlastně nikdo neví, kde je hranice mezi těmito dvěma pojmy. Záleží pouze na těch, kteří definují kritéria k rozřazení zemí do rozvinutých a rozvojových, jak je stanoví. Světová banka používá k tomuto účelu obvykle kritérium příjmu na osobu, kde rozvojové země jsou takové, kde je příjem střední a rozvinuté země jsou charakterizovány vysokým příjmem, to však není vždy dostatečné, neboť existují země s vysokým příjmem, avšak jsou stále rozvojové například kvůli systému vlády a ekonomické struktuře, například můžeme uvést Kuvajt, Singapur, Spojené Arabské Emiráty [ibid.: 15-16]. Z toho vyplývá, že i v rámci rozdělení zemí světa na rozvinuté a rozvojové není nalezen jednotný indikátor, který by mohl země do těchto dvou skupin rozřadit, opět by bylo velmi zjednodušené hledět jen na ekonomickou výkonnost a nepomýšlet na další složky kvality života.

2.2. Udržitelný rozvoj

Definice udržitelného rozvoje tak, jak je nejčastěji citována ze zprávy „Naše společná budoucnost“ od Světové komise OSN pro životní prostředí a rozvoj, je tato: „Trvale udržitelný rozvoj je takový způsob rozvoje, který uspokojuje potřeby přítomnosti, aniž by oslaboval možnosti budoucích generací naplňovat jejich vlastní potřeby.“ [Brundtlandová 1991: 47]. Tato definice pochází z roku 1987, avšak již v roce 1972 Donella Meadows (1972) se svým manželem a týmem výzkumníků z Římského klubu představili počítačovou simulaci exponenciálního ekonomického a populačního růstu s konečnými zásobami surovin. Tento model je nazván World3 a velmi zjednodušeně se snaží ukázat souvislost mezi Zemí a počínáním člověka. Ve zprávě z výzkumu a pozdější knize *The Limits to Growth* (česky *Meze růstu*) se snaží upozornit na fakt, že v omezeném světě není možný neomezený růst. Tato zpráva byla tedy jedním z prvních impulzů, která vedla k dalšímu prohlubování myšlenek udržitelného rozvoje. Roku 1972 též proběhla konference OSN [Milestones 2015], na které byla akcentována nutnost ekologicky ohleduplného rozvoje, a diskutoval se také problém vlivu ekonomického růstu na životní prostředí. Otázka odlišného vývoje v rámci rozvojových a rozvinutých zemí se zde také dostala do popředí.

2.2.1. Růst a rozvoj

Ekonomický růst a rozvoj nejsou ekvivalentní pojmy, růst často zahrnuje pouze ekonomickou složku a jeho ukazatelem jsou výdaje a příjmy, ekonomický rozvoj je však pojem širší, který zahrnuje především udržitelné zvyšování životních standardů, které zahrnují i zvýšení příjmu, ale hledí spíše na další dimenze kvality života. Tyto dva pojmy bývají zaměňovány s tím hlediskem, že růst vždy přináší zlepšení životních standardů a kvality života [Greenwood a Holt 2010: 19-21]. To by však znamenalo, že nehledíme na důsledky, které s sebou ekonomický růst přináší, především ve smyslu dopadu na životy jednotlivce, ale i na životní prostředí. Pouze ekonomicky měřený růst nám také neříká dostatek o distribuci bohatství ve společnosti, může se stát, že během růstu profitují jen, či především, vysoce postavené vrstvy a tím se zvyšuje „propast“ mezi chudými a bohatými vrstvami společnosti.

Právě zvyšování kvality lidského života, ne pouze produkce a růst ekonomických statků, je smyslem, pokud hovoříme o rozvoji. Dalším vztahem, který platí především

pro rozvojové země je to, že růst není zárukou rozvoje a tedy vyšší kvality života, ale je především jednou z podmínek, aby mohlo ke zvýšení kvality života dojít [Syravátka 2008: 10].

2.2.2. Agenda ve vztahu k udržitelnému rozvoji

Na tomto místě považuji za důležité popsat agendu vzhledem k udržitelnému rozvoji, kde bych chtěla ilustrovat konkrétní implementaci konceptu udržitelného rozvoje do praktičtějšího „policy rámce“. Dokumenty a koncepty uvedené v následující části nejsou až tak teoretickým východiskem, ale spíše jeho vyústěním, čímž bych chtěla popsat užití udržitelného rozvoje v rámci konkrétní veřejné politiky.

Konkrétní agenda, která definuje cíle v rámci udržitelného rozvoje na globální úrovni je předkládána především OSN. Deklarace, která byla přijata na Konferenci Organizace spojených národů o životním prostředí v roce 1972 je základním a prvním dokumentem globálního významu, který zdůrazňuje právo člověka na zdravé životní prostředí. „Naše společná budoucnost“ je dokument vydaný v roce 1987 a je dodnes považován za stavební kámen konceptu udržitelného rozvoje, z něhož také pochází obecně přijímaná a mnou výše použitá definice udržitelného rozvoje. Agenda 21 předložená na konferenci v roce 1992 v Riu de Janeiru stanovila oblasti, na které se mají země v rámci udržitelného rozvoje soustředit a jak mají kooperovat a konference v roce 1997 (5 let poté) a 2002 (10 let poté) tyto cíle znovu akcentovaly. V roce 2002 byly schváleny dva dokumenty: Johannesburgská deklarace o udržitelném rozvoji a Implementační plán ze Světového summitu o udržitelném rozvoji. Dvacet let po první konferenci v Riu de Janeiru se konala další konference s názvem Rio+20 [Milestones 2015]. Ta se zaměřila především na budování zelené ekonomiky jako cesty k udržitelnému rozvoji, na potírání chudoby a na to, jak zvýšit mezinárodní spolupráci na cestě k udržitelnému rozvoji v dokumentu „The future we want (Budoucnost, kterou chceme)“ [Rio+20 2012]. Rozvojové cíle tisíciletí definují 8 základních cílů od roku 2000 do roku 2015, dva z cílů znějí takto: zajistit udržitelný stav životního prostředí a budovat světové partnerství pro rozvoj, jelikož v září 2015 mělo dle původního plánu dojít k jejich naplnění, což se plně nezdařilo, avšak plán Rozvojových cílů tisíciletí je považován za dosud nejúspěšnější strategii proti chudobě a vše naznačuje tomu, že jsme schopni během příštích patnácti let vymýtit extrémní chudobu úplně [OSN 2015]. OSN přišlo s novou koncepcí známou pod názvem Sustainable Development Goals, neboli Cíle udržitelného rozvoje

vyjádřených v agendě Post-2015, tato agenda byla spuštěna v září 2015, po vypršení platnosti Rozvojových cílů tisíciletí a definuje 17 cílů udržitelného rozvoje, k jejichž naplnění má dojít do roku 2030 [Post 2015; Proposal 2015]. Přehled cílů udržitelného rozvoje je v příloze č.1.

2.2.3. Tři pilíře udržitelného rozvoje

Udržitelný rozvoj jako koncept se v současnosti stále vyvíjí a jeho definice je obměňována. Základem jsou však tři pilíře, které je třeba v rámci udržitelného rozvoje držet v rovnováze. Jedná se o pilíř ekonomický, sociální a environmentální. Ekonomický pilíř se zaměřuje především na cíle v oblasti růstu, efektivity a stability, sociální pilíř cílí například na plnou zaměstnanost, rovnost, bezpečnost, vzdělání a zdraví, dále environmentální pilíř se například zaměřuje na biodiverzitu a chce docílit především zdravého životního prostředí a rozumného zacházení s přírodními zdroji, ať už obnovitelnými nebo neobnovitelnými [Soubotina 2004: 9-10]. Ochrana přírody a přírodních zdrojů se může jevit jako dobré samo o sobě, ale někteří jako například Amartya Sen namítají, že účinnější je hledět na udržitelnost života jednotlivců (jejich životních stylů) a jejich rozhodování [UN 2014: 44]. Tento podobný názor zastával i významný český ekolog, publicista, pedagog a politik konce 20. století, Josef Vavroušek (1994).

Můžeme se také setkat s myšlenkami, že udržitelný rozvoj má i pilíř čtvrtý a to institucionální, ve kterém se promítá především stav institucí, politická situace a celková „funkčnost“ státu [Kružíková et al. 2002]. Avšak všechna tato institucionální kritéria lze shrnout, dle mého soudu, pod pilíř sociální, jelikož všechny instituce jsou sociálně podmíněny a celkové institucionální a politické uspořádání lze také považovat za sociální kvalitu² [Bayley a Strange 2008: 4].

2.2.4. Časoprostorová zodpovědnost

Ať už vezmeme v úvahu jakoukoli definici udržitelného rozvoje, všechny se shodují v tom, že svět a Zemi musíme chápat jako systém, systém, který je propojen prostorově a časově. Prostorově v tom smyslu, že pokud někdo znečišťuje ovzduší stovky i tisíce

---

² Z tohoto důvodu budu i v dalších částech mé práce institucionální indikátory řadit pod sociální pilíř udržitelného rozvoje.

kilometrů daleko od naší země, neznamená to, že my žádné důsledky nepocítíme, pokud příroda strádá v jedné části světa, dopad to bude mít na všechny. A časově v tom smyslu, že to, co dělali s přírodou naši předci, bude mít dopad na nás i naše potomky, stejně tak, co děláme my, se odrazí na budoucích generacích. Cílem udržitelného rozvoje je tedy potírat tyto důsledky jak v rámci prostoru, tak i času [International 2013].

2.3. Měření kvality života a jeho meze

Jedny z prvních výzkumů zaměřené na kvalitu života vznikaly v šedesátých letech minulého století, avšak studium kvality života sahá ještě dříve. V této době docházelo k proměnám západní společnosti z hlediska zvyšování materiálního bohatství, které bylo provázeno změnou hodnotových orientací především kvůli rozšíření konzumního způsobu života. Druhá polovina šedesátých let začala být čím dál tím více orientována na spotřebu, jelikož dospívala první poválečná generace osob. I v současnosti ale kvalita života stále získává více pozornosti, což je pro postmoderní či postindustriální společnost typické. Je to dáno jednak změnou zaměstnanosti (přesun do kvartéru), ale také dosahování vyššího standardu a celkové zrychlení životního tempa a zároveň nárůst volného času, tolerance, ale zároveň individualizace a globalizace. Dochází k vyššímu počtu sociálních interakcí v prostoru a také k jejich urychlení v čase. Tím se kvalita života velmi proměňuje a je tedy v zájmu sociologů a aktérů veřejných politik toto zmapovat [Heřmanová 2012: 9-10].

Při vytváření a sledování veřejných politik si aktéři poslední dobou více oblíbili tvrdá data a různé způsoby měření. I z toho důvodu, pokud chceme, aby udržitelný rozvoj a kvalita života hráli ve veřejné politice roli a aby s nimi mohli aktéři pracovat, případně je mohli rozvíjet, musíme umět kvalitu života, a v ní obsažený udržitelný rozvoj, měřit. Naštěstí, za poslední desetiletí přibylo mnoho dalších indikátorů a indexů, díky nimž můžeme kvalitu života měřit. Diskurs ohledně způsobů měření nastává ve chvíli, kdy porovnáváme subjektivní a objektivní indikátory kvality života. Vzhledem k subjektivitě, musíme brát v potaz, že výpovědi osob (respondentů) jsou vždy hodnotově zatíženy. Pokud tedy použijeme stejnou otázku se stejnou škálou v jedné zemi a poté v zemi jiné, nezískáme globálně srovnatelné hodnoty. Kulturní a hodnotové zatížení může způsobit, že obyvatelé daného státu si jednoduše moc neumí ztěžovat a ve výsledku budou tedy vypadat subjektivně spokojenější se životem, než obyvatelé státu,

co je chronicky nespokojený, i když tomu tak ve skutečnosti nemusí být. Na druhou stranu kvalitu života nelze měřit ani jen objektivně, i když se o to mnoho organizací a teoretiků pokouší, jelikož poté kvalita neodráží prožívané štěstí a vnitřní uspokojení jednotlivců. Pokud nebudeme mít subjektivní informace od obyvatel daného státu, nikdy nezjistíme, co je ve skutečnosti uspokojuje a dělá šťastné. Pokud ale nebudeme na druhou stranu mít objektivní data o stavu ekonomiky, politické situace, stavu životního prostředí atd., nezjistíme, co je špatně a co je třeba zlepšovat a tedy jakým směrem by se veřejná politika (jak na úrovni státu, tak při utváření plánů a strategií na globální úrovni) měla ubírat [David et al. 2013: 517-519]. V rámci hodnocení kvality života je tedy nutné hledět na obě složky, jak objektivní, tak subjektivní, jelikož kvalita života je natolik komplexní, že pouze zohledněním obou částí můžeme získat relevantní výsledky.

Z hlediska udržitelného rozvoje, který je podmínkou kvalitního života a jeho ukazatele mohou mít jak formu subjektivní, tak objektivní, je nejčastějším nedostatkem, že je ve většině případů měřen pouze lokálně a ne globálně. Tedy, že ve většině případů nejdou výsledky indexů sledujících udržitelný rozvoj vztáhnout na celou Zemi, ale vždy pouze na daný stát nebo region. Avšak udržitelný rozvoj jako takový se může dít pouze globálně a ne jen lokálně [Soubbotina 2004: 114-117]. Stejný problém ale platí i pro kvalitu života, jak je uvedeno výše (hodnotové a kulturní zatížení). Hledat tedy jeden univerzální indikátor, který by byl všeřikající a jednotný pro celý svět je tedy vcelku nemožné.

3. Výzkumný cíl, otázky, metodologie

3.1. Výzkumný cíl a otázky

Cílem mé bakalářské práce je zhodnocení a porovnání alternativních indikátorů rozvoje využívaných na globální/mezinárodní úrovni a především jejich rozřazení pomocí vlastní typologie zohledňující koncept tří pilířů udržitelného rozvoje a kvalitu života.

Zhodnocení indikátorů provedu z hlediska toho, do jaké míry odráží koncept udržitelného rozvoje a vzhledem ke komplexnosti kvality života. Každý index byl sestaven s nějakým účelem, avšak často jsou určité indexy vydávány za „všeřikající“, i pokud tomu tak není. Považuji tedy za velmi důležité rozřadit vybrané indexy do skupin pro objasnění a za účelem lepšího pochopení k hodnocení čeho který index slouží.

V rámci nastolování veřejných politik je důležité nejprve stanovit, co dané zemi (případně regionu atd.) chybí a na to je nutné se zaměřit. Díky rozřazení indexů pomocí mojí typologie, bude snazší se v indexech zorientovat, a tak nejjednodušeji zhodnotit, co daná země postrádá vzhledem k udržitelnému rozvoji a kvalitě života. Dalším přínosem mého rozřazení vzhledem k veřejné politice bude schopnost snazšího zhodnocení toho, jak se v rámci států ujímají různé mezinárodní/globální strategie zaměřené na udržitelný rozvoj a kvalitu života. Celkově tedy tato práce pomůže se zjednodušením hodnocení směru, jakým se dané země ubírají.³

Hlavní výzkumné otázky:

- Které indexy měří udržitelný rozvoj z hlediska všech tří pilířů a jsou tedy pro udržitelný rozvoj nejvhodnější?
- V jakých indexech je obsažena kvalita života komplexně (jsou zahrnuty jak objektivní, tak subjektivní indikátory)?
- Který index může nejlépe přispět při tvorbě a hodnocení veřejných politik (v rámci směřování ke kvalitě života a udržitelnému rozvoji)?

---

³ Pokud například určitá země zvolí strategii přejít na udržitelnější způsob rozvoje, indexy ukazují, jak se tuto strategii daří naplňovat. Má typologie poslouží k tomu, který index je nejlepší v tomto procesu zhodnocování zvolit.

3.2. Metodologie

Ve své práci uplatním kvalitativní přístup v analýze dokumentů a textů. Budu vycházet z dostupné odborné literatury k tématu, výročních zpráv a publikací mezinárodních organizací, jak v tištěné, tak i elektronické podobě. Kvalitativní rozbor dokumentů není na rozdíl od kvantitativního přístupu nazýván obsahová analýza, ve které je cíl analýzy odlišný, v kvalitativním přístupu jde především o porozumění, zato v obsahové analýze zjišťujeme četnost kategorií obsažených v dokumentech, z čehož poté vyvozujeme závěry [Hendl 2008: 132; Jeřábek 1992: 85]. Následně dle četnosti výskytu indexů v jednotlivých dokumentech vyberu 15 nejvyskytovanějších, které jsou jednak hojně využívány na globální úrovni, ale také, ohledně kterých je nejširší diskuze v mezinárodních publikacích a kterým se nejčastěji věnují odborné články. Dále budu těchto vybraných patnáct indexů metodou komparativní analýzy postupně porovnávat. V nich využité indikátory a jejich přístup ke kvalitě života a udržitelnému rozvoji zhodnotím pomocí typologie, kterou pro tyto účely vytvořím. Ve své analýze se také pokusím pomocí typologie, tedy pomocí srovnání „vhodnosti“ indexů k měření udržitelného rozvoje a kvality života, dojít k závěru, které indexy jsou v současnosti nejvhodnější jak v mezinárodním, tak národním použití při tvorbě a hodnocení veřejných politik. Indexy mohou sloužit při formulaci globálních plánů a strategií, které jsou poté konkrétně přejímány jednotlivými národními státy, nebo v rámci tvorby a celkového zhodnocování úspěšnosti veřejných politik států, mohou být indexy také vhodnými pomocníky. V rámci mé práce se pokusím dojít k závěru, které indexy/ který index může k tvorbě a hodnocení veřejných politik směřujícím k udržitelnému rozvoji a kvalitě života přispět nejlépe.

3.3. Typologie indexů dle typu indikátorů

V rámci srovnávání indikátorů/indexů budu využívat typologie, které jsem vytvořila pro potřeby této práce. Jedná se o dvě typologie z hlediska přihlédnutí k udržitelnému rozvoji a ke kvalitě života s účelem ukázání toho, jak je který index vhodný k měření udržitelného rozvoje a kvality života. Díky této typologii budu moci indexy snadno rozřadit do skupin vzhledem k vhodnosti užití ve veřejné politice. Za nejvhodnější index pro mezinárodní srovnání zemí, potažmo vyhodnocení jejich nedostatků a vhodných

cílů při plánování následujícího rozvoje, budu považovat takový index, který dále nazývám jako „ideální“.

Pro potřeby udržitelného rozvoje může index obsahovat tyto indikátory:

- **Ekonomické**
- **Environmentální**
- **Sociální** (zahrnují i institucionální)

Dle toho, které z uvedených indikátorů index obsahuje, budu pro jednoduchost rozdělovat indexy na „**Zohledňující udržitelný rozvoj**“, to budou ty indexy, které obsahují indikátory ze všech tří složek, nebo „**Částečně zohledňující udržitelný rozvoj**“, kam spadají indexy, které budou brát v potaz alespoň dvě složky. „**Nezohledňující udržitelný rozvoj**“ budou indexy, které budou obsahovat pouze jeden typ z uvedených indikátorů.

S ohledem na kvalitu života budu posuzovat indikátory:

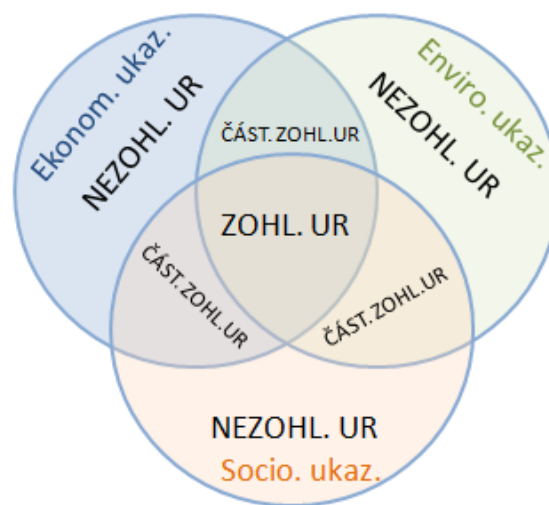
- **Objektivní** (které mohou spadat do kterékoliv kategorie ze tří v rámci udržitelného rozvoje, např. příjem, kvalita ovzduší, politická situace, funkčnost společnosti atd.); obecně vše, co se dá měřit „shora“ bez ptaní se jednotlivců
- **Subjektivní** (které opět mohou být zároveň v kterékoliv složce indikátorů udržitelného rozvoje, např. osobní spokojenost s finanční situací, osobní vztah a chování vůči přírodě, spokojenost se svým životem obecně, prožívané štěstí atd.); obecně jen takové indikátory, které lze zjistit pouze ze subjektivních výpovědí osob.

V této typologii bych se chtěla vyhnout definicím jako „dostatečný nebo nedostatečný“ odraz kvality života v indexech, jelikož, jak jsem zmínila výše, kvalita života nemá napříč obory a ani mezi jednotlivými osobnostmi ustálenou definici, není tedy možné soudit, zda například index, který by obsahoval jen objektivní indikátory kvality života, měří kvalitu života nedostatečně nebo dostatečně. Tato typologie bude z tohoto důvodu obsahovat tyto kategorie: „**Objektivní kvalita života**“, „**Subjektivní kvalita života**“ a „**Komplexní kvalita života**“, pokud bude zahrnovat objektivní i subjektivní složky indikátorů.

V rámci mé typologie bude tedy každý zkoumaný index zařazen do jednoho ze tří typů jak v rámci udržitelného rozvoje, tak v rámci kvality života. Ideální, nebo „dokonalý“ index, který by obsáhl vše, co je z mého pohledu vzhledem k udržitelnému rozvoji a kvalitě života důležité, by tedy spadl do kategorií: „Zohledňující udržitelný rozvoj“ a „Komplexní kvalita života“. Pro ilustraci tvorby mé typologie, uvádím v obr. č. 1 grafické znázornění rozřazení indexů pomocí udržitelného rozvoje a kvality života. Toto znázornění je také dostupné v příloze č. 4.

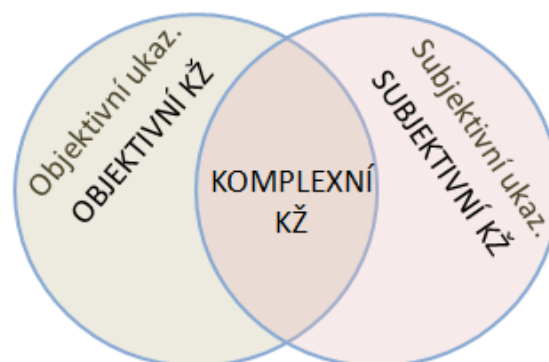
Obr. č. 1:

1) Rozdělení z hlediska **udržitelného rozvoje (UR)**

2) Rozdělení z hlediska **kvality života (KŽ)**

• všechny z výše uvedených ukazatelů mohou být jak subjektivního, tak objektivního charakteru:

➤ Tzv. „Ideální index“, spadá v typologii do těchto dvou kategorií: ZOHL.UR a zároveň KOMPLEXNÍ KŽ

Zdroj: Vlastní znázornění

4. Deskripce vybraných mezinárodních ukazatelů / indexů rozvoje

Jelikož se indexy rozvoje velmi liší napříč státy, ale i regiony, rozhodla jsem se zaměřit pouze na nejčastěji využívané v mezinárodním srovnání na globální úrovni. Ukazatelé, neboli indikátory (tyto pojmy budu užívat jako ekvivalenty) jsou jednotlivé složky indexů. V následujícím textu se blíže věnuji ukazatelům, které jsou nejčastěji využívány na globální úrovni, nebo ohledně kterých je na globální úrovni vedena největší diskuze. Jedná se o následující indexy: HDI – Human Development Index; HPI – Human Poverty Index; MPI – Multidimensional Poverty Index; HPI – Happy Planet Index; Ekologická stopa; LPI – Living Planet Index; EPI – Environmental Performance Index; Green GDP – Green Gross Domestic Product; GPI – Genuine Progress Indicator; ISEW – Index of Sustainable Economic Welfare; OECD Better Life Index; GNH – Gross National Happiness; Genuine savings rate; SEDA – Sustainable Economic Development Assessment; quality-of-life index a where-to-be-born index.

4.1. *HDI – Human Development Index*

HDI, neboli Index lidského rozvoje je nejčastěji užívanou alternativou k samotnému HDP. Kombinuje tři rozměry a to zdraví, vzdělání a životní standard vyjádřen hrubým domácím produktem na hlavu, jeho nedostatkem je však, že nezahrnuje environmentální stránku. V současné době se HDI index skládá konkrétně z těchto ukazatelů: očekávaná délka života při narození (ukazatel zdraví), HDP na obyvatele (ukazatel ekonomický) a dále střední délka edukace (kolik průměrně let strávil ve škole 25letý občan) a očekávaná délka edukace (očekávaný počet let strávených za celý život ve škole pro pětileté dítě), do roku 2010 byla úroveň vzdělanosti měřena odlišně a to: gramotností obyvatelstva staršího 15 let a hrubou mírou studujících [Heřmanová 2012: 99-104].

Za velký nedostatek při používání HDI je často považováno to, že obsahuje HDP na hlavu, u kterého dochází ke zvyšování i pokud dochází k platbám za služby a statky nazývané jako „sociálně politováníhodné“. Tedy například kompenzace různých škod po katastrofách, opravy, nákup zbraní atd. Dalším nedostatkem je to, že HDP nezahrnuje statky a služby, které neprocházejí trhem, které jsou vyprodukovány

domácnostmi. Ukazatel HDP ignoruje environmentální kontext, neboť nijak nezohledňuje dopad aktivit na přírodu [ibid.].

Dalším nedostatkem, na který je u HDI poukazováno je to, že od určité úrovně vyspělosti, již neumí mezi velmi vyspělými státy rozlišovat. To především kvůli úrovni vzdělanosti, kde gramotnost ve většině vyspělých států dosahuje 99%, a tak na základě této informace nemůžeme dané státy porovnávat. Z hlediska HDP jako složky HDI je toto potlačeno (od určité úrovně HDP již také nelze mezi vyspělými státy rozlišovat), jelikož hodnota HDP je zde logaritmována [Syrovátka 2008: 19-20].

4.2. HPI – Human Poverty Index

Tento index bývá často používán jako doprovodný index k HDI, který také ukazuje lidský rozvoj. Je používán od roku 1997 a rozlišují se dva druhy tohoto indexu. První, pro rozvojové země na nízké ekonomické úrovni, kde zahrnuje indikátory jako dětskou podvýživu a dostupnost vody, druhý, pro určitý počet OECD zemí a zemí střední a východní Evropy zahrnuje indikátory potencionální sociální exkluze, kde hraje roli například dlouhodobá nezaměstnanost a podíl populace pod hranicí chudoby [Heřmanová 2012: 105].

4.3. MPI – Multidimensional Poverty Index

Tento index je od roku 2010 publikován OSN a zahrnuje v sobě 3 složky: zdraví, vzdělání a životní standard (stejně jako HDI), ale v rámci nich užívá jiné indikátory. Zdraví je vyjádřeno výživou a dětskou úmrtností, vzdělání jako roky strávené ve škole a počet dětí chodících do školy a životní standard je vyjádřen vybavením domácnosti (toaleta, elektrina, přístup k vodě). Předností tohoto indexu je to, že ukazuje chudobu v její multidimenzionalitě, nehledí na chudobu pouze jako na nedostatek ekonomických prostředků, ale hledí i na sociální aspekty [Multidimensional 2015].

4.4. HPI – Happy Planet Index

Organizace New Economics Foundation přišla roku 2006 s první publikací Indexu Šťastné Planety. Během dvou dnů od vydání byl report s tímto indexem stažen a přečten ve 185 zemích, takže si od samého počátku získal mnoho příznivců, druhé vydání přišlo v roce 2009 a třetí, nejaktuálnější, je dostupné od roku 2012, kde je zahrnuto 151

hodnocených zemí. Index obsahuje subjektivní prožívané štěstí/blahobyt/well-being (zjišťováno dotazníkovým šetřením, ptaním se přímo obyvatel daného státu), jedná se o tzv. metodu „žebříku života“, kdy jsou lidé dotázáni, aby si představili žebřík, kde 0 znamená nejhorší představitelný život a 10 nejlepší, poté mají zodpovědět, na jaké příčce v současnosti dle jejich pocitu stojí. Dále index obsahuje střední délku života a ekologickou stopu v té podobě, jak je popsána výše. Poslední výsledky z roku 2012 ukazují, že stále nežijeme na „Šťastné planetě“, jelikož žádná z měřených zemí není schopna zkombinovat vysoké skóre ve všech třech oblastech. Země s velmi vysokým příjmem často skórují v rámci HPI nízko kvůli jejich vysoké ekologické stopě a na druhou stranu nízkopříjmové státy skóru ještě níže kvůli nízkému prožívanému well-being a nebo kvůli nízké střední délce života. [About 2016].

Kritikou, která bývá často vznášena proti HPI, je především to, že subjektivní hodnocení životní spokojenosti je vždy zatíženo určitou hodnotovou orientací, která se napříč státy a kontinenty liší, proto je často argumentováno, že tento index je velmi obtížně srovnatelný mezi odlišnými kulturami [Heřmanová 2012: 109-110].

4.5. *Ekologická stopa*

Ekologická stopa může spíše sloužit jako nápomocný ukazatel při výpočtu jiných indexů, jediná složka, kterou zahrnuje je environmentální, i když často bývá považována za ukazatel udržitelnosti našich životních stylů – ukazatel udržitelnosti stylů ano, ale ukazatel udržitelného rozvoje, to však ne. Díky ekologické stopě si můžeme představit, jak je naše spotřeba ekologicky náročná, jedná se o ukazatel biologicky produktivních ploch, na které je převedena spotřeba, lze spočítat pro jednotlivce, region, stát, ale i celou planetu. Stručně řečeno se s výpočtem Ekologické stopy dozvíme, kolik je třeba plochy k uspokojení potřeb našeho současného životního stylu [Ekologická 2007].

4.6. *LPI – Living Planet Index*

Světový fond na ochranu přírody Indexem živé planety sleduje vývoj, přesněji úbytek biodiverzity na Zemi. Jejich výpočty se vztahují k počátečnímu stavu roku 1970 a procentuální úbytek je vždy uváděn vzhledem k tomuto roku. Tento index obsahuje tři dílčí indexy dle druhu obratlovců: Suchozemský index, Sladkovodní index a Mořský

index živé planety. Dále se rozlišuje ve dvou oblastech: v tropickém a mírném podnebném pásu, avšak lze spočítat index i jako jeden vzhledem za oba podnebné pásy a všechny tři druhy obratlovců dohromady. Pro ilustraci se od roku 1970 do roku 2010 se počet obratlovců snížil na polovinu [Living 2014].

4.7. *EPI – Environmental Performance Index*

Index environmentální výkonnosti, který navazuje na Environmental Sustainability Index (Index environmentální udržitelnosti) měří dvě základní kritéria, *zdravé životního prostředí* s ohledem na ochranu lidského zdraví a *vitalitu ekosystému*, kde je kladen důraz především na ochranu ekosystémů a zacházení se zdroji, tyto dvě oblasti jsou rozděleny do dalších devíti kategorií, v rámci kterých je obsaženo celkem 20 indikátorů. Tento index je publikován každoročně pod záštitou Yaleovi univerzity, jeho metodika je poměrně často obměňována, ta současná, použitá pro rok 2016 má co nejvíce odpovídat Cílům udržitelného rozvoje stanovených OSN pro roky 2015-2030⁴ [Environmental 2016].

4.8. *Green GDP – Green Gross Domestic Product*

Zelený hrubý domácí produkt, nebo také GNNP – Green Net National Product jsou indexy, které k HDP (nebo HNP) přidávají environmentální složku. V rámci „zelené“ orientace HDP je vyčíslena hodnota ztráty na biodiverzitě a také počítá s náklady způsobenými změnou klimatu, snaží se tedy hodnotou peněz vyčísřit ztráty na životním prostředí [Stiglitz 2006]. Kritika, která je vznášena na tento index, je ta, že neměří udržitelný rozvoj jako takový, ale pouze „trestá“ HDP za škody na přírodě, které působí, což je pouze část odpovědi na otázku udržitelnosti [Green 2015].

4.9. *GPI – Genuine Progress Indicator*

Genuine Progress Indicator neboli Indikátor ryzího pokroku, někdy také označován jako Skutečné bohatství národů je velmi blízký předchozímu popsanému indexu (Green GDP), jelikož také bere v potaz HDP a přidává k němu (lépe řečeno, odečítá od něho) škody, které jsou během produkce napáchány. Mimo dopad na životní prostředí ale GPI hledí i na jiné „negativní“ náklady a to například na náklady: na kriminalitu, znečištění

---

⁴ Více o Cílech udržitelného rozvoje v podkapitole Agenda ve vztahu k udržitelnému rozvoji (str.13).

ovzduší, vod a znečištění hlukem, dlouhodobé škody na přírodě, ztrátu zemědělské půdy atd. Dále GPI bere v potaz i: příjmovou distribuci, domácí práce, dobrovolnictví (v přepočtu kolik by stálo si na tyto práce někoho pronajmout), vzdělání (mimotržní benefity spojené s vyšší vzdělaností), změny ve volném čase občanů (GPI klesá, pokud mají obyvatelé méně volného času) atd. GPI je tedy poměrně obsáhlý indikátor, který staví na HDP, ale obohacuje ho o mnoho dalších složek udržitelného rozvoje [Genuine 2006].

4.10. ISEW – Index of Sustainable Economic Welfare

S ISEW, neboli Indexem udržitelného ekonomického blahobytu, přišli roku 1989 ekonomové Daly a Cobb také jako alternativou k HDP, avšak od té doby došlo k několika mutacím v indexu a v současné době neexistuje jeho jednotná podoba. Obsahuje totiž několik složek, které nejsou čistě monetárního původu, a zůstává tedy na každém, kdo index vypočítává, aby použil jím upřednostňovanou hodnotu těchto složek. Obecně obsahuje odpočet nákladů na ozbrojené složky a škody způsobené na životním prostředí a přípočet prací v domácnosti, také zohledňuje, jak je bohatství ve společnosti rozvrstveno [Heřmanová 2012: 115].

4.11. OECD Better Life Index

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) přišla roku 2011 s novým indexem, který je poněkud odlišný od všech ostatních. OECD měří pomocí 11 indikátorů, jak si vede jejich 34 členských zemí plus Rusko a Brazílie. Jedná se o následující ukazatele: bydlení, příjem, zaměstnání (vyjádření materiálních podmínek) a mezilidské vztahy, vzdělání, životní prostředí, fungování veřejné správy, zdraví, subjektivní spokojenost se životem, osobní bezpečnost a rovnováha mezi prací a soukromým životem (jako široké pojetí kvality života). Pomocí těchto indikátorů OECD sestavuje žebříček zemí, které mají „nejlépe nakročeno“ k tomu stát se lepšími. Co však ale odlišuje tento index, je to, že každý může dle své libosti změnit váhy pro těchto 11 indikátorů a tím tedy kompletně změnit pořadí. Jinými slovy, index se nevyvíjí jen na základě hodnocení jednotlivých oblastí, ale i preferencemi, které jim uživatelé indexu přikládají. Například mohu uvést, že je pro mne velmi důležité zdraví a životní prostředí a naopak vzdělání a zaměstnání má pro mne velmi malý význam, poté bude žebříček zemí velmi odlišný, pokud bych preference uvedla obráceně. Z pohledu OECD tedy

neexistuje jeden žebříček, který země rozřazuje, ale je na každém z nás, co je pro nás prioritou. Co se také můžeme z webových stránek OECD Better Life Indexu⁵ dozvědět, je to, co je pro obyvatele zemí prioritou, tedy jaké váhy obyvatelé kterých států průměrně přiřkládají oněm 11 indikátorů. Například pro ČR je nejdůležitější zdraví a subjektivní spokojenost se životem a naopak nejméně důležité jsou indikátory mezilidských vztahů a fungování veřejné správy. Ambice, k čemu má tento nový index sloužit, jsou takové, že má mnohem lépe zodpovědět otázku, co dělá obyvatele daných zemí šťastné s ohledem na odlišné preference napříč státy a pomůže tedy k soustředění změn na správná místa [OECD 2016]. Možnost úpravy preferencí indikátorů v rámci OECD Better Life Indexu je také výhodou vzhledem k úskalím, které se pojí s možnostmi měření kvality života a udržitelného rozvoje vůbec, tedy, že je v podstatě nemožné najít jeden univerzální index, jelikož hodnotová orientace a kulturní zatížení často způsobuje, že globálně mezi sebou nejsou jednotlivé státy v rámci jednoho indexu srovnatelné.⁶

4.12. GNH – Gross National Happiness

Idea hrubého národního štěstí pochází již z roku 1972, když čtvrtý král Bhútánu prohlásil, že hrubé národní štěstí je důležitější, než hrubý národní produkt. V roce 2006 se vzdal svého vládcovství ve prospěch lidu. V první Bhútánské ústavě z roku 2008, po prvních svobodných volbách, je také zmínka o tom, že stát se má snažit o zvyšování hrubého národního štěstí. Doposud se však tento ukazatel nepodařilo prosadit v širší společnosti, je tedy využíván jen Bhútánem, to nejspíš i z toho důvodu, že obsahuje kulturně velmi specifické indikátory. Jedná se v podstatě o dotazníkové šetření, pro výpočet GNH je třeba sesbírat data od občanů, nestačí pouze sledovat statistiky ohledně vývoje státu [GNH 2011].

GNH obsahuje 9 oblastí, které jsou měřeny pomocí 33 indikátorů. Obsahuje následující oblasti: životní standard, zdraví, vzdělání, využití času, dobrá vláda, ekologická rozmanitost a odolnost, psychická pohoda/blahobyt, zdraví komunity, kulturní rozmanitost a odolnost. V rámci těchto devíti oblastí musí člověk dosáhnout spokojenosti alespoň v šesti z nich, aby byl považován za šťastného. Při výpočtu GNH

⁵ <http://www.oecdbetterlifeindex.org/>

⁶ Více o mezích měření kvality života a udržitelného rozvoje v kapitole Měření kvality života a jeho meze (str. 15).

také záleží na tom, v kolika oblastech lidé, kteří nedosáhli „štestí“, nedosáhli spokojenosti. Pokud člověk dosáhl spokojenosti v 5 z 9 oblastí, je to pro GNH lepší výsledek, než pokud dosáhl spokojenosti v 2 z 9 oblastí. Bhútán se tedy především snaží zvětšovat počet oblastí, ve kterých bude více lidí spokojeno a tím se také později mohou stát „šťastnými“, pokud najdou uspokojení v alespoň 6 z 9 oblastí [ibid.].

4.13. *Genuine savings rate*

Míra ryzích úspor z dílny Světové banky se snaží spojit environmentální, sociální a ekonomickou složku udržitelného rozvoje. Tento index „porovnává“ to, jak moc daná země deprivuje planetu Zemi a na druhou stranu bere v potaz i investice v lidský kapitál (vzdělání atd.), také zahrnuje složku fyzického kapitálu (hmotné statky atd.), dále odečítá zahraniční půjčky a naopak přičítá oficiální transakce. Index má tedy za cíl ukazovat, zda něco v národním bohatství přibylo nebo naopak ubylo. Pokud však vzrůst fyzického a lidského kapitálu převyšuje to, o kolik poklesl přírodní kapitál, může daná země vypadat, jako kdyby se udržitelně rozvíjela, v tom je slabina tohoto indexu. Proč je investice do lidského kapitálu vnímána jako „kompenzace“ škod způsobovaných na Zemi je to, že investice do vzdělání může vést mimo jiné i k lepšímu zacházení s přírodou, ale také k vyvíjení technologií, kdy bude možné ještě efektivněji využívat přírodní zdroje a tím do budoucna přírodu ušetřit. Vědomí toho, že však mnoho přírodního kapitálu nelze ničím nahradit, je dalším nedostatkem Genuine savings rate, jelikož pouze to, že bychom přežívali se statky vysoké hodnoty, ale veškerá biodiverzita by byla poškozena, není to stejné, jako by byly oceány plné korálových útesů a deštné by nebyly dále vyhlazovány. Poměrně zásadním nedostatkem, jako u mnoha jiných indikátorů, které se odvolávají na udržitelný rozvoj, je to, že se jedná opět o nástroj pouze lokální a můžeme pouze srovnávat jednotlivé státy mezi sebou, avšak udržitelný rozvoj se může dít pouze globálně jako takový [Soubbotina 2004: 114-117]. Tato míra může nabývat kladných nebo záporných hodnot, pokud ukazuje hodnoty záporné, země se nerozvíjí udržitelně. Obecně je tento indikátor vnímán jako užitečný, především díky jeho jednoduché interpretaci, ale obsahuje řadu nedostatků, mimo výše zmíněné například: indikátory v něm obsažené, jsou nedostatečné. Škody na přírodě například nezahrnují znečištění vody, erozi a degradaci půdy atd., jsou započítávány pouze emise a oxid uhličitý. Dále s ohledem na vzdělání jsou započítávány jen veřejné výdaje, avšak

index nehledí na výdaje jedince a jiné náklady spojené se vzděláním [Hess 2013: 323-324].

4.14. SEDA – Sustainable Economic Development Assessment

Tento index přistupuje ke kompozici ukazatele udržitelnosti a spokojenosti nebo well-being kombinací tří typů indikátorů: ekonomika, investice a udržitelnost. Ekonomika zahrnuje indikátory jako příjem, ekonomická stabilita a zaměstnanost; investice jsou měřeny ve smyslu dlouhodobé návratnosti investic do zdraví, vzdělání a infrastruktury; udržitelnost je měřena pomocí životního prostředí, občanské společnosti, vlády a příjmové nerovnosti. SEDA je měřena na dvou časových úrovních, jednak, kde se stát nachází nyní a jakým směrem spěje, mapa zemí na dvourozměrné mapě je k dispozici v Příloze č. 2. Vzhledem k tomu, že SEDA neudává jen žebříček zemí, ale posuzuje i to, jakým způsobem se vyvíjí, může být dobrým vodítkem při hledání toho, co dané zemi v udržitelném rozvoji chybí nebo brání. Pokud porovnáme HDP a index SEDA, můžeme také vidět, kterým zemím se daří ekonomický příjem převést do zlepšování well-being jejich občanů a kterým ne [Beal 2015], graf s rozměry výše HDP na jedné ose a výše SEDA na druhé ose je v Příloze č. 3.

4.15. quality-of-life index, později where-to-be-born index

Economist Intelligence Unit, jakožto sesterská společnost časopisu The Economist v roce 2005 přišla poprvé s indexem kvality života (quality-of-life index), kde se skupina vědců pokusila dokázat souvislost mezi výsledky dotazníkových šetření ohledně životní spokojenosti a objektivními ukazateli kvality života, pomocí devíti indikátorů se jim dle regresní analýzy podařilo vysvětlit 80 % „life-satisfaction“ proměnné, tedy výsledku výzkumů životní spokojenosti. Šlo tedy o měření subjektivní spokojenosti se životem výhradně objektivními faktory [The world 2005]. V roce 2006 se výsledky z výzkumů životní spokojenosti podařily z 85 % vysvětlit pomocí následujících ne už devíti, ale jedenácti indikátorů: materiální blahobyť, vyjádřen HDP na hlavu; naděje na dožití; kvalita rodinného života, měřena mírou rozvodovosti; stav politických svobod; pracovní jistota, měřena mírou nezaměstnanosti; klimatické podmínky, které obsahují dva indikátory, průměrnou odchylku minimální a maximální měsíční teploty od 14 stupňů Celsia a počet měsíců v roce, s méně než 30 mm srážek; osobní fyzická bezpečnost, měřená počtem vražd a rizikem trestné činnosti a terorismu;

kvalita společenského života, založena na členství v sociálních organizacích; vláda, hodnocena dle korupce; rovnost pohlaví, měřeno podílem křesel v parlamentu, která obsazují ženy. HDP vysvětluje kolem dvou třetin sledovaného vztahu k životní spokojenosti [The lottery 2012a].

V roce 2013 vědci z Economist Intelligence Unit předpověděli index dokonce až do roku 2030, čímž vznikl tzv. where-to-be-born index. Šlo o to učit, kde je „nejlepší“ se v roce 2013 narodit, vzhledem k tomu, jaký bude index v roce 2030, kdy děti narozené v roce 2013 přibližně dosáhnou dospělosti [The lottery 2012b].

5. Analýza vybraných mezinárodních ukazatelů / indexů rozvoje

Následující podkapitoly budou věnovány rozboru jednotlivých indexů dle typologie uvedené výše, tedy analýze vhodnosti jednotlivých ukazatelů pro užití s ohledem na udržitelný rozvoj a kvalitu života. Na úvod analýzy bych ráda specifikovala, že do kategorie „sociální indikátor“ budu zahrnovat i zdravotní aspekty (např. úroveň zdravotnictví, střední délka života atd.) a institucionální aspekty (např. rodinný a komunitní život, vláda, školství, vzdělání obecně atd.). Do rámce „ekonomických indikátorů“ budu zahrnovat i přístup k vodě, dostatek jídla, pokud však indikátor nebude pojat jako např. „znečištění vody“ obecně v dané zemi, to by se poté jednalo o indikátor „environmentální“, stejně tak jako např. „kvalita ovzduší“.

Ve své analýze budu jednotlivé ukazatele podrobovat rozboru z hlediska toho, do jakého pilíře udržitelného rozvoje patří indikátory, které zahrnuje a zda obsahuje pouze objektivní nebo i subjektivní indikátory s ohledem na kvalitu života. Dle tohoto budu moci postupně zhodnotit, které indexy/který index může k tvorbě a hodnocení veřejných politik (které směřují k udržitelnému rozvoji a kvalitě života) přispět nejlépe, který je tedy tzv. „ideální index“.

Dále chci upozornit, že pokud index v rámci mé typologie spadá do obou „ideálních“ kategorií, tedy „Zohledňující udržitelný rozvoj“ a „Komplexní kvalita života“, stále může postrádat jiné důležité indikátory. Například, může obsahovat HDP na hlavu, dále to, jak poškozujeme přírodu i jak jsme subjektivně spokojeni se životem (nebo šťastní), jaká je v zemi vzdělanost a bezpečnost, což by v mé typologii právě odpovídalo „ideálnímu“ indexu. Ale daná země, co se například v rámci toho smyšleného ukazatele může umístit velmi vysoko, může mít i přesto vysokou míru korupce a mohou být silně potlačeny politické svobody. V mé typologii mohu předpokládat, že subjektivní hodnocení se bude s nepříznivými podmínkami k životu snižovat, tedy, že země, ve kterých dochází k potlačování osobních svobod atd., by neměly skórovat vysoko na „ideálním“ ukazateli, ale může se to stát. Z toho také vyplývá, že pokud index označím, že obsahuje sociální (nebo environmentální nebo ekonomický) indikátor/indikátory, neznamená to, že obsahuje **veškeré** indikátory tohoto typu, ale vždy alespoň jeden, to je důležité mít na paměti.

5.1. Postupná analýza jednotlivých ukazatelů

5.1.1. HDI – Human Development Index

Human Development Index v sobě zahrnuje z hlediska udržitelného rozvoje indikátory sociální, zaměřené na zdraví a vzdělání a poté jako ekonomický indikátor využívá HDP na hlavu. Z hlediska udržitelného rozvoje tedy spadá do kategorie „Částečně zohledňující udržitelný rozvoj“, jelikož postrádá environmentální indikátor. Výše zmíněné indikátory jsou pouze objektivního rázu, tedy vzhledem ke kvalitě života spadá do kategorie „Objektivní kvalita života“.

5.1.2. HPI – Human Poverty Index

V rámci tohoto indexu jsou rozlišovány dva druhy, pro rozvojové země a pro část zemí OECD a střední a východní Evropu. První typ z hlediska udržitelného rozvoje spadá do klasifikace „Nezohledňující udržitelný rozvoj“, kdy obsahuje pouze indikátory ekonomické, vyjádřené dětskou podvýživou a dostupností vody a druhý typ spadá do kategorie „Částečně zohledňující udržitelný rozvoj“, obsahuje totiž indikátor sociální vyjádřený dlouhodobou nezaměstnaností a i indikátor ekonomický jakožto podíl populace pod hranicí chudoby. Kvalitu života oba typy indexu odrážejí pouze objektivně, spadají tedy do kategorie „Objektivní kvalita života“.

5.1.3. MPI – Multidimensional Poverty Index

Dle obsahu indikátorů udržitelného rozvoje spadá do kategorie „Částečně zohledňující udržitelný rozvoj“, jelikož neobsahuje indikátory environmentální. Sociální indikátory jsou zde zdraví a vzdělání a ekonomický indikátor je zde vybavení domácnosti, které vyjadřuje životní standard. Opět tedy patří i do kategorie „Objektivní kvalita života“.

5.1.4. HPI – Happy Planet Index

Z hlediska udržitelného rozvoje spadá i tento index do kategorie „Částečně zohledňující udržitelný rozvoj“, jelikož sám o sobě neobsahuje ekonomickou složku, pouze často bývá s ekonomickými ukazateli, jako například s HDP, porovnáván. Sociálními indikátory jsou zde střední délka života a jako první z mnoha představených indexů obsahuje i

subjektivní složku vnímané životní úrovně⁷, environmentálním indikátorem je zde samotná ekologická stopa. Z hlediska kvality života tento ukazatel spadá do kategorie „Komplexní kvalita života“.

5.1.5. Ekologická stopa

Ekologická stopa je ukazatelem pouze environmentálním, pomocí celé řady sleduje udržitelnost našich životních stylů ale pouze ve vztahu k přírodě, lze spočítat na jakékoliv úrovni, od jednotlivce po celou Zemi. Jelikož se v rámci udržitelného rozvoje věnuje pouze jednomu pilíři, tento ukazatel řadím do kategorie „Nezohledňující udržitelný rozvoj“ a z hlediska kvality života je nekomplexní a spadá do klasifikace „Objektivní kvalita života“.

5.1.6. LPI – Living Planet Index

LPI obsahuje jen environmentální objektivní indikátory a to vývoj (úbytek) biodiverzity na Zemi, stručně řečeno, sleduje, kolik ročně ubývá živočišných druhů obratlovců. Spadá tedy do kategorií „Nezohledňující udržitelný rozvoj“ a „Objektivní kvalita života“. Tento ukazatel má v sobě jednu zvláštnost a to, že nelze spočítat za jednotlivé země a nelze tedy jednotlivé státy porovnávat mezi sebou, lze spočítat pouze na úrovni celé Země a přesto, že v mé typologii spadá do kategorie nezohledňující udržitelný rozvoj, protože se věnuje jen jednomu jeho pilíři, poukazuje vhodně na to, že udržitelný rozvoj z hlediska environmentálního se nemůže dít jen lokálně, ale pouze globálně.

5.1.7. EPI – Environmental Performance Index

Indikátory, které jsou v EPI použity, jsou především environmentálního rázu, avšak přístup k pitné vodě a sanitace by mohly být považovány i za indikátory ekonomické. EPI tedy zohledňuje udržitelný rozvoj jen částečně a spadá tak do kategorie „Částečně zohledňující udržitelný rozvoj“, jelikož mu naprosto chybí sociální stránka, hledí sice na ochranu zdraví člověka, ale pouze z pohledu kvality životního prostředí, neměří úroveň zdraví a zdravotnictví per se. Nezahrnuje konkrétní sociální aspekty života a kvalitu života měří pouze objektivně, tedy spadá do kategorie „Objektivní kvalita života“.

---

⁷ Více o způsobu dotazování subjektivního well-being v rámci HPI v kapitole Deskripce vybraných mezinárodních ukazatelů/indexů rozvoje a podkapitole HPI – Happy Planet Index (str. 22).

5.1.8. Green GDP – Green Gross Domestic Product

Dalším ukazatelem, který patří do kategorie „Částečně zohledňující udržitelný rozvoj“ z hlediska udržitelného rozvoje je Green GDP, chybí mu totiž indikátor sociální. Jako ekonomický indikátor obsahuje samotné HDP obohaceno o environmentální indikátory⁸, jako jsou ztráty na biodiverzitě a náklady spojené se změnou klimatu. Z hlediska kvality života je zařazen do kategorie „Objektivní kvalita života“, jelikož postrádá subjektivní indikátor.

5.1.9. GPI – Genuine Progress Indicator

Tento ukazatel je velmi podobný předchozímu Green GDP, avšak na rozdíl od něho obsahuje i indikátory sociální. Z hlediska udržitelného rozvoje spadá tedy do kategorie „Zohledňující udržitelný rozvoj“, jako ekonomický indikátor také obsahuje HDP, avšak dále obohaceno o vyčíslení domácích prací a dobrovolnictví, jako environmentální ukazatele jsou použity dopady na životní prostředí a jako sociální indikátory obsahuje náklady spojené s kriminalitou, příjmovou distribucí, vzdělání a množství volného času občanů. Stále však postrádá subjektivní indikátor, a tak ho s ohledem na kvalitu života řadíme do kategorie „Objektivní kvalita života“.

5.1.10. ISEW – Index of Sustainable Economic Welfare

Tento poněkud zmatečný indikátor⁹ řadíme z hlediska udržitelného rozvoje do kategorie „Zohledňující udržitelný rozvoj“, avšak kvalitu života vyjadřuje jen objektivně, tedy dle kategorie „Objektivní kvalita života“. Sociálním indikátorem je rozvrstvení bohatství, environmentálním jsou škody na životním prostředí a ekonomickými indikátory je odečet nákladů na ozbrojené složky a naopak pozitivní zhodnocení prací v domácnosti.

5.1.11. OECD Better Life Index

Tento index komplexně hodnotí jak udržitelný rozvoj, tak kvalitu života, jeho kategorie tedy jsou „Zohledňující udržitelný rozvoj“ a „Komplexní kvalita života“. Sociálními indikátory jsou jistota zaměstnání, bydlení, mezilidské vztahy, bezpečnost, rovnováha

⁸ Odtud také slovíčko „Green“ (=Zelený) před GDP (=HDP).

⁹ Jak je uvedeno výše v kapitole Deskripce vybraných mezinárodních ukazatelů/indexů rozvoje a podkapitole ISEW – Index of Sustainable Economic Welfare (str. 25).

mezi prací a osobním životem, vzdělání, fungování veřejné správy, zdraví a také subjektivní spokojenost se životem. Stav životního prostředí je indikátorem environmentálním a ekonomickým indikátorem je příjem.

5.1.12. GNH – Gross National Happiness

Tento ukazatel spadá do kategorií „Zohledňující udržitelný rozvoj“ a „Komplexní kvalita života“. Ekonomickým indikátorem je životní standard vyjádřený příjmem, environmentálním indikátorem je ekologická rozmanitost a odolnost a dále obsahuje celou řadu sociálních indikátorů: zdraví, vzdělání, využití času, vláda, psychická pohoda/blahobyt (subjektivní indikátor), zdraví komunity a kulturní rozmanitost. I když ale obsahuje jeden subjektivní indikátor, který, je osobní zhodnocení vlastní psychické pohody, člověk může být na základě tohoto indexu klasifikován jako „šťastný“ i pokud v onom subjektivním indikátoru pociťuje nedostatek¹⁰. V rámci tohoto indexu však musíme mít na paměti, že řada indikátorů, které obsahuje, je velice kulturně a lokálně specifická, mezinárodní použití více méně není tedy v současné podobě možné.

5.1.13. Genuine savings rate

Z hlediska udržitelného rozvoje je Genuine savings rate řazen do kategorie „Zohledňující udržitelný rozvoj“, avšak z hlediska kvality života obsahuje jen objektivní indikátory a je tedy zařazen do kategorie „Objektivní kvalita života“. Jako ekonomické indikátory jsou vzaty hmotné statky, odpočet zahraničních půjček a naopak přípočet jiných oficiálních peněžních transakcí. Environmentálním indikátorem je deprivace Země a sociálním indikátorem jsou investice do lidského kapitálu (vzdělání).

5.1.14. SEDA – Sustainable Economic Development Assessment

Tento index se opět často porovnává s HDP, avšak neobsahuje ho, ekonomickým indikátorem je osobní příjem, environmentálním je stav životního prostředí a poté následuje mnoho sociálních indikátorů jako je zaměstnanost, návratnost investic do zdraví, vzdělání a infrastruktury, občanská společnost, vláda, příjmová rovnost a ekonomická stabilita. Z hlediska udržitelného rozvoje jde tedy o komplexní ukazatel a

---

¹⁰ Více o výpočtu GNH v kapitole Deskripce vybraných mezinárodních ukazatelů/indexů rozvoje a podkapitole GNH – Gross National Happiness (str. 26).

řadíme ho tedy do kategorie „Zohledňující udržitelný rozvoj“, z hlediska kvality života však postrádá subjektivní indikátor a spadá tedy do kategorie „Objektivní kvalita života“.

5.1.15. quality-of-life index, později where-to-be-born index

Tento index se snaží objektivními indikátory postihnout spokojenost se životem, z hlediska udržitelného rozvoje je komplexní, ale z hlediska kvality života tak postrádá subjektivní složku, řadíme ho tedy do kategorií „Zohledňující udržitelný rozvoj“ a „Objektivní kvalita života“. Ekonomickým indikátorem je HDP na hlavu, environmentální hledisko zahrnují klimatické podmínky a sociálních aspektů je zde více: naděje na dožití, kvalita rodinného života, politické svobody, pracovní jistota, bezpečnost, společenský život, vláda a rovnost pohlaví.

5.2. Shrnutí výsledků analýzy

Z výše uvedené analýzy, vzešlo těchto 5 typů ukazatelů, jak je ilustrováno obr. č. 2 a 3, které se také nachází v příloze č.5.

- **„Zohledňující udržitelný rozvoj“ a zároveň „Komplexní kvalita života“ – „ideální“ typ indexu**
  - OECD Better Life Index
  - GNH – Gross National Happiness
- **„Zohledňující udržitelný rozvoj“ a zároveň „Objektivní kvalita života“**
  - GPI – Genuine Progress Indicator
  - ISEW – Index of Sustainable Economic Welfare
  - Genuine savings rate
  - SEDA – Sustainable Economic Development Assessment
  - quality-of-life index, později where-to-be-born index
- **„Částečně zohledňující udržitelný rozvoj“ a zároveň „Komplexní kvalita života“**
  - HPI – Happy Planet Index

- „Částečně zohledňující udržitelný rozvoj“ a zároveň „Objektivní kvalita života“

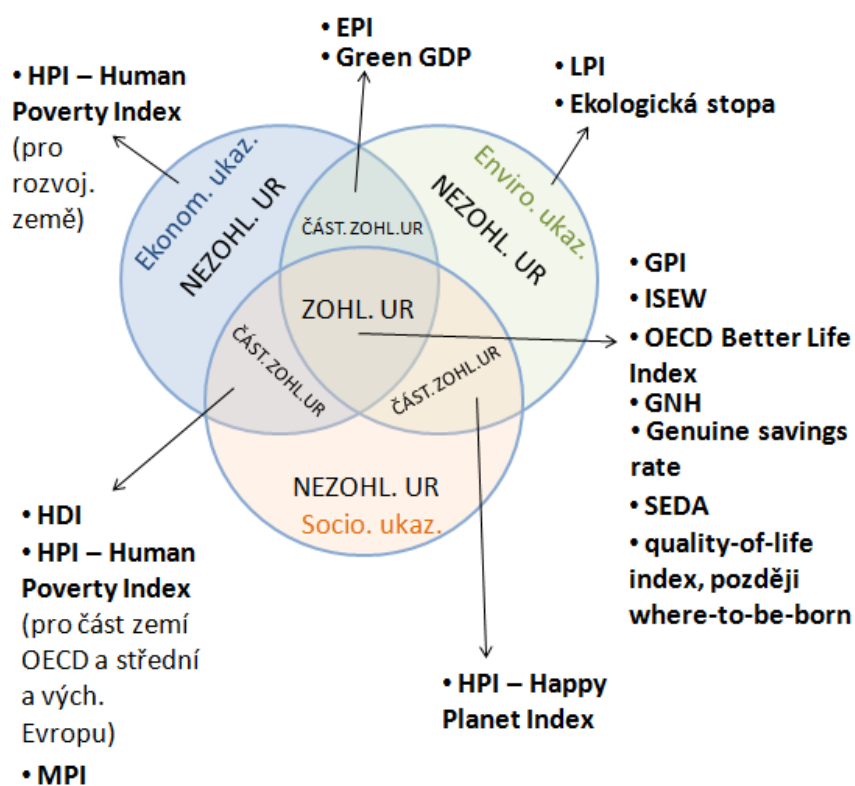
- HDI – Human Development Index
- HPI – Human Poverty Index (pro část zemí OECD a střední a vých. Evropu)
- MPI – Multidimensional Poverty Index
- Green GDP – Green Gross Domestic Product
- EPI – Environmental Performance Index

- „Nezohledňující udržitelný rozvoj“ a zároveň „Objektivní kvalita života“

- HPI – Human Poverty Index (pro rozvojové země)
- Ekologická stopa
- LPI – Living Planet Index

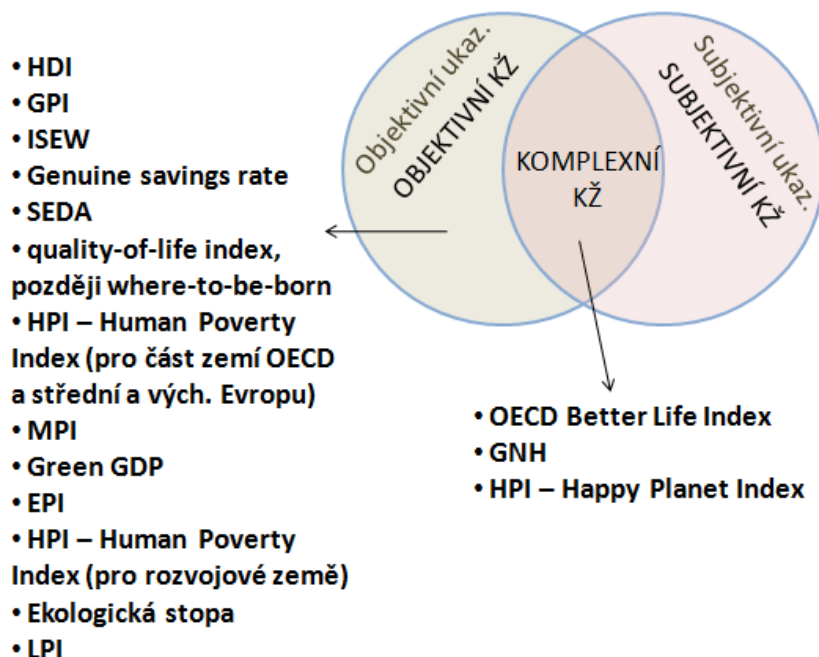
Obr. č. 2:

1) Rozdělení z hlediska **udržitelného rozvoje (UR)**

Zdroj: Vlastní znázornění

Obr. č. 3:

2) Rozdělení z hlediska **kvality života (KŽ)**

Zdroj: Vlastní znázornění

Mé stěžejní počáteční otázky byly: „Které indexy měří udržitelný rozvoj z hlediska všech tří pilířů a jsou tedy pro udržitelný rozvoj nejvhodnější?“, „V jakých indexech je obsažena kvalita života komplexně (jsou zahrnuty jak objektivní, tak subjektivní indikátory)?“ a „Který index může nejlépe přispět při tvorbě a hodnocení veřejných politik (v rámci směřování ke kvalitě života a udržitelnému rozvoji)?“ Z hlediska všech tří pilířů měří udržitelný rozvoj následující indexy: OECD Better Life Index, GNH – Gross National Happiness, GPI – Genuine Progress Indicator, ISEW – Index of Sustainable Economic Welfare, Genuine savings rate, SEDA – Sustainable Economic Development Assessment, quality-of-life index, později where-to-be-born index. Odpovědí na druhou otázku, tedy, které indexy měří kvalitu života komplexně, jsou indexy následující: OECD Better Life Index, GNH – Gross National Happiness, HPI – Happy Planet Index.

Z analýzy vyplývá, že „ideálními“ typy, které pozitivně odpovídají na první dvě výzkumné otázky zároveň, tedy vyhovují z hlediska udržitelného rozvoje i kvality života a jsou zároveň nejlepšími pro jejich měření, jsou z vybraných indexů OECD Better Life Index a GNH – Gross National Happiness. Vzhledem k omezením pro GNH,

keré jsem představila během popisu a analýzy tohoto indexu (jeho kulturní specifčnost), jako nejvhodnější a nejpraktičtější tedy vychází index z dílny OECD, BETTER LIFE INDEX, jeho výhodou je i mimo komplexní indikátory, které obsahuje, to, že každý může podle svých preferencí změnit váhy těchto indikátorů a tím upravit konstrukci tohoto indexu¹¹. Celkově tedy ze všech patnácti hodnocených indexů vzešel vzhledem k mojí typologii nejlépe pouze tento jeden pro užití na mezinárodní/globální úrovni při nastolování strategií a plánů, anebo na národní úrovni při tvorbě a hodnocení veřejných politik v rámci směřování ke kvalitě života a udržitelnému rozvoji.

---

¹¹ Více o konstrukci Better Life Indexu v kapitole Deskripce vybraných mezinárodních ukazatelů/indexů rozvoje a podkapitole OECD Better Life Index (str. 25).

6. Závěr

V rámci mé bakalářské práce jsem vymezila pojmy jako udržitelný rozvoj a kvalita života a na základě nich jsem sestrojila typologii alternativních indexů a indikátorů rozvoje vzhledem k tomu, jak v sobě odráží tři pilíře udržitelného rozvoje, tedy sociální, environmentální a ekonomický a jakým způsobem pracují s indikátory kvality života, zda využívají jen indikátory objektivní, nebo i subjektivní. Díky tomuto rozdělení jsem se pokusila najít nejvhodnější index pro užití na globální úrovni a národní úrovni, při tvorbě strategií spojených s kvalitou života a udržitelným rozvojem a hodnocení toho, jak se tyto strategie daří aplikovat skrze veřejné politiky. Takový index pomůže nejlépe odhalit oblasti týkající se kvality života a udržitelného rozvoje, ve kterých země zaostává, a díky tomu mohou být veřejné politiky lépe nastaveny.

Tato práce si neklade ve svém velmi krátkém možném rozsahu ambice popsat veškeré používané mezinárodní ukazatele s ohledem na udržitelný rozvoj a kvalitu života, s jistotou mohu konstatovat, že indexů existuje mnohem více, než ty, které jsem zde popsala. Vybrala jsem však patnáct nejčastěji se vyskytujících v odborných textech a publikacích, jak organizací, tak odborníků v dané sféře. Tato práce má pomoci spíše k orientaci v alternativních ukazatelích, indexech a indikátorech a také pomoci analýzy k vybrání indexů, které jsou z daných ty nejlepší, lépe řečeno, je ten nejlepší, vzhledem k užití ve veřejné politice v rámci udržitelnosti rozvoje a kvality života. Ačkoliv indikátorů jsem vybrala k analýze 15, potažmo 16, jelikož jeden existuje ve dvou formách, „ideální“ typy vzešly z analýzy pouze dva a z toho pouze jeden je v současné době možno globálně použít, jedná se o Better Life Index sestrojený OECD.

Tímto textem jsem chtěla poukázat především na zanedbávání environmentální a sociální stránky života, pokud hledíme jen na ekonomický pokrok a růst a zároveň jsem se pokusila do tohoto tématu vnést naději ve smyslu, že mnoho alternativních ukazatelů již existuje a často by jejich širší implementace ve veřejné politice a při nastolování dalších plánů rozvoje přinesla mnoho užitku. Tím, jak nové alternativní indexy vznikají, vidíme celosvětovou snahu o implementaci udržitelného rozvoje do mezinárodních strategií a zvyšování kvality života. Nyní však jde o to, do jaké míry se ti, kteří o použití těchto indexů ve veřejné politice rozhodují, budou také ohlížet na udržitelnost a kvalitu

života a budou vynakládat snahu o stálé „zlepšování se“ a „zlepšování světa“ v rámci těchto ukazatelů. Doufejme, že stále více a více.

7. Summary

In my thesis I defined concepts such as sustainable development and quality of life and based on that I constructed a typology of alternative indexes and indicators of development reflecting the three pillars of sustainable development, namely social, environmental and economic, and in which way those indexes include quality of life indicators so if they use only objective indicators, or subjective too. Thanks to this division, I tried to find the most suitable index for use at the global and the national level when developing strategies connected to quality of life and sustainable development and when assessing how well are these strategies being applied through public policies. Index like this would help us to identify areas relating to the quality of life and sustainable development in which the country is lagging behind the most and public policies can be better set up then.

With this Bachelor thesis, in its very short extent, I do not have ambition to describe all international indicators regarding sustainable development and quality of life. I can confidently say that there are many more indices than those I have described. I chose fifteen most frequently used in academic and specialized texts and publications, both from organizations and experts in the given field. This thesis should rather help with orientation in alternative indicators and indexes and also with selection of the indexes or rather selection of the one index which would be the best in regards to the use in public policy in the context of sustainable development and quality of life. Even though I chose 15, by extension 16, because one exists in two forms for my analysis, only two "ideal types" emerged from the analysis of which only one is currently suitable for the global use, it is Better Life Index constructed by OECD.

With this text I wanted to primarily refer to the neglect of environmental and social aspects of life when we only look at economic progress and growth. At the same time I tried to bring some hope into this topic in the sense that many alternative indicators already exist and that their broader and more frequent implementation in public policy and in establishing other development plans would bring many benefits. As new alternative indexes are being created, we see the global effort to implement sustainable development into international strategies and to improve the quality of life. But now the

point is to what extent those who make the decisions about the usage of these indexes in public policies, will also look at the sustainability and quality of life, and will make the effort to constant "improvement of self and of the world" in the framework of these indicators. Let's hope that more and more.

8. Použité zdroje

About the HPI. *Happy Planet Index* [online]. London: NEF - The New Economics Foundation, 2016 [cit. 2016-02-07]. Dostupné z: <http://www.happyplanetindex.org/about/>

BALCAR, Karel. *Životní smysl a kvalita života*. In: PAYNE, Jan. *Kvalita života a zdraví*. Praha: Triton, 2005, s. 253-261. ISBN 80-7254-657-0.

BAYLEY, Anne a Tracey STRANGE. *Sustainable development linking economy, society, environment* [online]. [cit. 2016-01-30]. Paris: OECD, 2008. ISBN 9789264055742. Dostupné z: <http://www.oecd.org/insights/41773991.pdf>

BEAL, Douglas. An alternative to GDP that focuses on wellbeing, not just wealth. In: *YouTube* [online]. Zveřejněno 04. 09. 2015 [vid. 2016-01-17]. Dostupné z: <https://youtu.be/XuInKIItBSLY>

BOUŠKA, Pavel. Peníze a štěstí. *Finanční kouč* [online]. 2014 [cit. 2016-01-23]. Dostupné z: <http://pavelbouska.cz/penize-vas-stastnejsi-neudelaji/>

BRUNDTLANDOVÁ, G. H. *Naše společná budoucnost: Světová komise pro životní prostředí a rozvoj*. Praha, 1991. ISBN 80-85368-07-02.

DAVID, Susan A, Ilona BONIWELL a Amanda Conley AYERS (eds.). *The Oxford handbook of happiness*. 1st pub. Oxford: Oxford University Press, 2013. Oxford library of psychology. ISBN 978-0-19-871462-0.

EKO-KOM: 15 let třídění v ČR [online]. 2015 [cit. 2016-01-23]. Dostupné z: <http://www.ekokom.cz/15-let/>

Ekologická stopa. *Hra o Zemi* [online]. Praha: Zelený kruh o.s., 2007 [cit. 2016-02-06]. Dostupné z: <http://www.hraozemi.cz/ekostopa.html>

Environmental Performance Index: Methods. *EPI* [online]. Yale, 2016 [cit. 2016-02-07]. Dostupné z: <http://epi.yale.edu/chapter/methods>

Genuine Progress Indicator. *Redefining Progress* [online]. Oakland, CA, 2006 [cit. 2016-02-07]. Dostupné z:

http://rprogress.org/sustainability_indicators/genuine_progress_indicator.htm

GNH INDEX. *Gross National Happiness* [online]. Thimphu, Bhutan, 2011 [cit. 2016-02-13]. Dostupné z: <http://www.grossnationalhappiness.com/articles/>

Green gross domestic product. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2015 [cit. 2016-02-06]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Green_gross_domestic_product

GREENWOOD, Daphne T a Richard P HOLT. *Local economic development in the 21st century: quality of life and sustainability*. Armonk, N.Y.: M.E. Sharpe, 2010, xv, 215 s. ISBN 9780765620934.

GULLONE, Eleonora a Robert A. CUMMINS. *The universality of subjective wellbeing indicators: a multi-disciplinary and multi-national perspective*. Boston: Kluwer Academic Publishers, 2002. ISBN 1402010443.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2008. 407 s. ISBN 978-80-7367-485-4.

HEŘMANOVÁ, Eva. *Koncepty, teorie a měření kvality života*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012, 239 s. ISBN 978-80-7419-106-0.

International Institute for Sustainable Development. 2013. *What is Sustainable Development?: Environmental, economic and social well-being for today and tomorrow* [online]. [cit. 2015-05-10]. Dostupné z: <https://www.iisd.org/sd/>

JEŘÁBEK, Hynek. *Úvod do sociologického výzkumu*. Praha : Carolinum, 1992. 140 s.

KELLER, Jan. *Přemýšlení s Josefem Vavrouškem*. Praha: G plus G, 1995, 175 s. ISBN 80-901896-1-x.

KRÄMER, Walter. *Statistika do vesty*. Vyd. 1. Praha: Baronet, 2005, 124 s. Do vesty. ISBN 80-7214-848-6.

KRUŽÍKOVÁ, Eva, Václav MEZŘICKÝ a Eva TOŠOVSKÁ. *Institucionální rámec k zajištění trvale udržitelného rozvoje v ČR jako kontext pro novou verzi šátrání politiky životního prostředí* [online]. [cit. 2016-01-30]. In: Teoretická východiska, souvislosti, instituce. K udržitelnému rozvoji ČR: vytváření podmínek. UK v Praze, Centrum pro otázky životního prostředí, 2002. Dostupné z: https://www.czp.cuni.cz/knihovna/UNDP_sbormik/Druhy.pdf

KUBÁTOVÁ, Helena. *Sociologie životního způsobu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 272 s. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-2456-0.

Living Planet Index. *WWF: World Wide Fund For Nature* [online]. 2014 [cit. 2016-02-13]. Dostupné z: http://wwf.panda.org/about_our_earth/all_publications/living_planet_report/living_planet_index2/

MAŘÍKOVÁ, Hana, Miloslav PETRUSEK a Alena VODÁKOVÁ. *Velký sociologický slovník: I. svazek, A-O*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 1996, 747 s. ISBN 80-7184-164-1.

MEADOWS, Donella H. et al. *The limits to growth: a report for the club of Rome's project on the predicament of mankind*. 8th print. New York: Universe books, 1972, 205 s. ISBN 0-87663-165-0.

Milestones: Sustainable Development Knowledge Platform [online]. 2015 [cit. 2015-05-20]. Dostupné z: <https://sustainabledevelopment.un.org/milestones>

Multidimensional Poverty Index (MPI). *Human Development Reports: UN Development Programme* [online]. 2015 [cit. 2016-02-06]. Dostupné z: <http://hdr.undp.org/en/content/multidimensional-poverty-index-mpi>

Municipal waste statistics. In: *Eurostat Statistic Explained* [online]. 2013 [cit. 2016-01-23]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Municipal_waste_statistics

OECD Better Life Index [online]. OECD, 2016 [cit. 2016-02-07]. Dostupné z: <http://www.oecdbetterlifeindex.org/>

OSN. *Zpráva OSN: Úspěch Rozvojových cílů tisíciletí je odrazovým můstkem pro novou agendu udržitelného rozvoje* [online]. 2015 [cit. 2016-01-30]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/zprava-osn-uspech-rozvojovych-cilu-tisicileti-je-odrazovym-mustkem-pro-novou-agendu-udrzitelneho-rozvoje/>

PAYNE, Jan. *Kvalita života a zdraví*. Vyd. 1. V Praze: Triton, 2005. ISBN 80-7254-657-0.

Post 2015 process: Sustainable Development Knowledge Platform [online]. 2015 [cit. 2015-05-20]. Dostupné z: <https://sustainabledevelopment.un.org/post2015>

Proposal for Sustainable Development Goals: Sustainable Development Knowledge Platform [online]. 2015 [cit. 2015-05-20]. Dostupné z: <https://sustainabledevelopment.un.org/sdgsproposal>

Rio+20: The Future We Want. *What is "Rio+20"?* [online]. 2012 [cit. 2015-05-20]. Dostupné z: <http://www.un.org/en/sustainablefuture/about.shtml>

SOUBBOTINA, Tatyana P. *Beyond economic growth: an introduction to sustainable development* [online]. [cit. 2015-05-09] Washington, D.C.: World Bank, 2004, vi, 205 p. WBI learning resources series. Dostupné z: http://www.worldbank.org/depweb/english/beyond/beyondco/beg_all.pdf

STIGLITZ, J.E., SEN, A., FITOUSSI, J.-P. *Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress* [online]. [cit. 2016-01-22] Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress, Paris, 2009. Dostupné z: http://www.insee.fr/fr/publications-et-services/dossiers_web/stiglitz/doc-commission/RAPPORT_anglais.pdf

STIGLITZ, Joseph. Good numbers gone bad. *Fortune*. 2006, 154(7). Dostupné také z: http://archive.fortune.com/magazines/fortune/fortune_archive/2006/10/02/8387507/index.htm?postversion=2006092508

SYROVÁTKA, Miroslav. (2008) Jak (ne)měřit kvalitu života. Kritické pohledy na index lidského rozvoje. *Mezinárodní vztahy* 1/2008, s.9-37.

The lottery of life methodology: How we calculated life satisfaction. *The Economist* [online]. 2012a [cit. 2016-02-13]. Dostupné z: <http://www.economist.com/news/21567049-how-we-calculated-life-satisfaction-lottery-life-methodology>

The lottery of life: Where to be born in 2013. *The Economist* [online]. 2012b [cit. 2016-02-13]. Dostupné z: <http://www.economist.com/news/21566430-where-be-born-2013-lottery-life>

The World in 2005: Quality-of-life index. *The Economist* [online]. 2005, 4 str. [cit. 2016-02-13]. Dostupné z: http://www.economist.com/media/pdf/quality_of_life.pdf

UN Development Programme. 2014. *Human Development Report 2014* [online]. [cit. 2015-05-09]. ISBN 978-92-1-126368-8. Dostupné z: <http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr14-report-en-1.pdf>

VAVROUŠEK, Josef. *Hledání lidských hodnot slučitelných s trvale udržitelným způsobem života* [online]. Buenos Aires: Vystoupení na společném zasedání Etické pracovní skupiny a Komise pro environmentální právo, 1994 [cit. 2016-01-23]. Dostupné z: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:NLODhqY8RnYJ:www.martinpotucek.cz/index.php%3Foption%3Dcom_rubberdoc%26view%3Ddoc%26id%3D149%26format%3Draw+%&cd=8&hl=cs&ct=clnk&gl=cz

VEENHOVEN, Ruut. Happiness, Also Known as „Life Satisfaction“ and „Subjective Well-being“. In: LAND, Kenneth C, M SIRGY a Alex C MICHALOS (eds.). *Handbook of social indicators and quality-of-life research*. New York: Springer, 2012, s. 63-79. ISBN 9789400724211.

VÍT, Josef. Tvorba HDP. *Britské listy* [online]. 2005 [cit. 2016-01-30]. ISSN 1213-1792. Dostupné z: <http://www.blisty.cz/art/25997.html>

9. Seznam příloh

Příloha č. 1: Cíle udržitelného rozvoje (SDGs) 2015 – 2030 (obrázky a text)

Příloha č. 2: Mapa zemí dle SEDA (obrázek – graf)

Příloha č. 3: Porovnání SEDA a HDP (obrázky – graf)

Příloha č. 4: Vlastní schéma typologie indexů (obrázek – schéma)

Příloha č. 5: Vlastní schéma rozřazení indexů dle typologie (obrázky – schéma)

10. Přílohy

Příloha č. 1: Cíle udržitelného rozvoje (SDGs) 2015 – 2030 (obrázky a text)

SDG 1: Vymýtí chudobu ve všech jejích formách všude na světě

1.1 Do roku 2030 odstranit extrémní chudobu všude na světě; extrémní chudoba je v současnosti definována jako život za méně než 1,25 dolaru na den

1.2 Do roku 2030 snížit alespoň o polovinu podíl mužů, žen a dětí všech věkových kategorií, kteří žijí v chodobě tak jak je definována v národní legislativě

1.3 Zavést na úrovni států vhodné systémy sociální ochrany pro všechny včetně nejpotřebnějších, a do roku 2030 rozšířit jejich dosah na většinu chudých a ohrožených

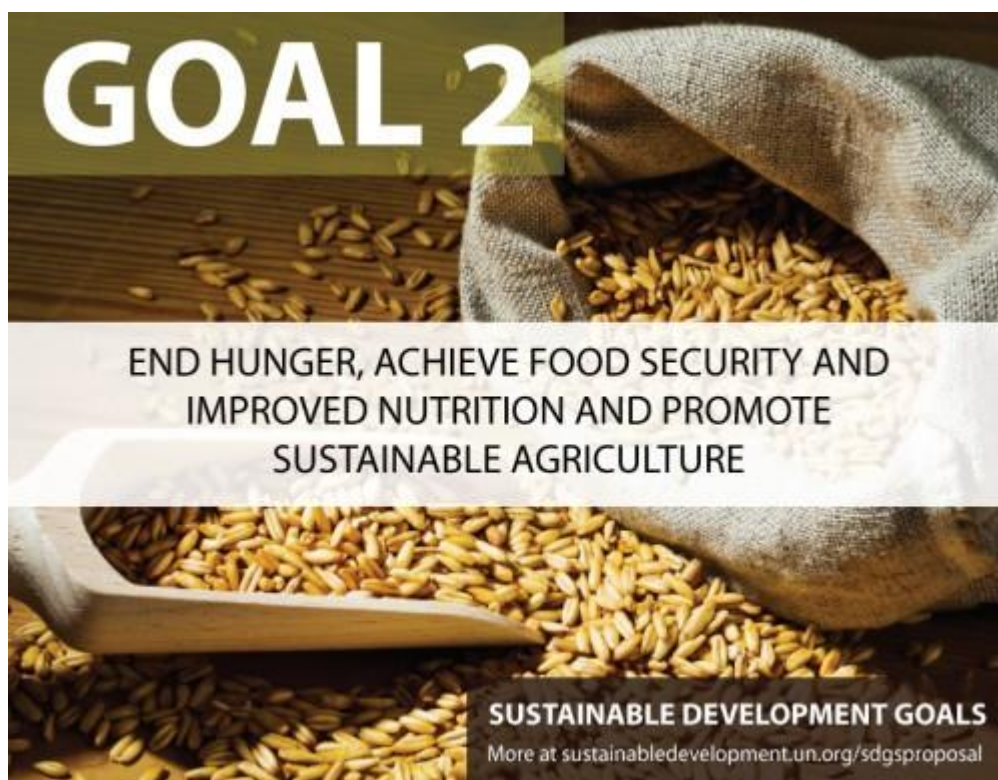
1.4 Do roku 2030 zajistit, aby všichni muži a ženy, zejména chudí a zranitelní, měli stejná práva v přístupu k ekonomickým zdrojům i základním službám, na vlastnictví a možnost nakládat s půdou a stejná práva na další formy vlastnictví, dědictví, přírodní zdroje, příslušné nové technologie a finanční služby, jako například mikrofinancování

1.5 Do roku 2030 posílit odolnost chudých a zranitelných a zmírnit jejich zranitelnost před extrémními klimatickými jevy a jinými ekonomickými, sociálními a enviromentálními ořesy a pohromami

1.a Zajistit výraznou mobilizaci prostředků z různých zdrojů, mimo jiné i dokonalejší rozvojovou spoluprací, a zajistit tak přiměřené a předvídatelné prostředky pro rozvojové země – zejména nejméně rozvinuté – na zavádění programů a politik na odstranění chudoby ve všech jejích formách

1.b Vytvořit výrazné politické strategie na národní, regionální i mezinárodní úrovni, založené na genderově citlivých rozvojových strategiích na podporu chudých, které povedou ke zrychlení investic do opatření na odstranění chudoby

SDG 2: Vymýtít hlad, dosáhnout potravinové bezpečnosti a zlepšení výživy, prosazovat udržitelné zemědělství

2.1 Do roku 2030 vymýtít hlad a zajistit přístup všem lidem, zejména chudým a ohroženým, včetně malých dětí, k bezpečné, výživné a dostačující stravě po celý rok

2.2 Do roku 2030 odstranit všechny formy podvýživy a do roku 2025 dosáhnout mezinárodně dohodnutých cílů ohledně zakrmění a hubnutí dětí mladších pěti let a vyřešit výživové potřeby dospívajících dívek, těhotných a kojících žen a starších osob

2.3 Do roku 2030 zdvojnásobit zemědělskou produktivitu a příjmy malých zemědělců – zejména žen, původních obyvatel, rodinných farmářů, pastevců a rybářů – pomocí zajištění bezpečného a rovného přístupu k půdě, dalším výrobním zdrojům (a vstupům), znalostem, finančním službám,

trhům a vytvářením příležitostí k vytváření přidané hodnoty a přístupu k zaměstnání v nezemědělském sektoru

2.4 Do roku 2030 zajistit/zavést systémy udržitelné výroby potravin a (zavést) odolné zemědělské postupy, které zvýší produktivitu a výrobu a pomohou zachovat ekosystémy posilující schopnosti půdy přizpůsobit se klimatické změně, extrémnímu počasí, suchu, záplavám a dalším pohromám, a které postupně zlepší kvalitu půdy

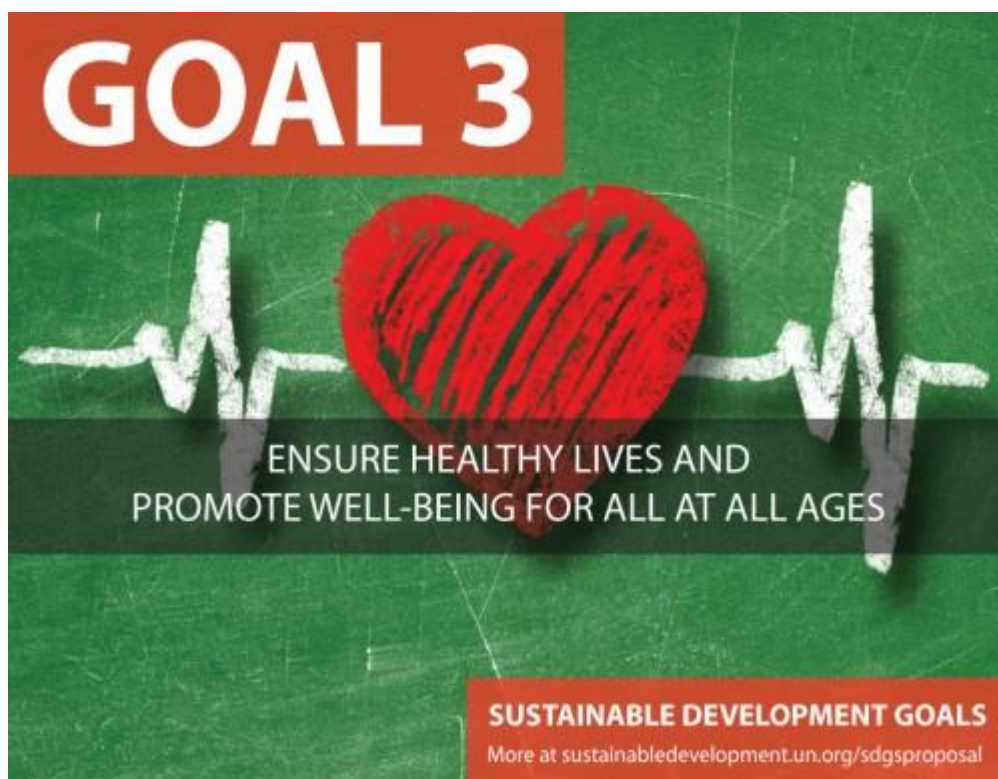
2.5 Do roku 2020 zajistit zachování genetické rozmanitosti osiv, pěstovaných plodin, hospodářských a domácích zvířat a jejich divoce žijících příbuzných druhů, mimo jiné pomocí správně spravovaných a diverzifikovaných semenných a rostlinných bank na národní, regionální i mezinárodní úrovni a zajistit přístup ke spravedlivému sdílení přínosů z využívání genetických zdrojů a tradičních poznatků, v souladu s mezinárodními dohodami

2.a Zvýšit investice, mimo jiné i prostřednictvím posílené mezinárodní spolupráce, do venkovské infrastruktury, zemědělského výzkumu a nadstavbových služeb, vývoje technologií a genových bank zvířat a rostlin za účelem zlepšení zemědělských výrobních kapacit v rozvojových zemích, zejména v těch nejméně rozvinutých

2.b Napravit a předcházet obchodním omezením a pokřivením na světových zemědělských trzích, mimo jiné prostřednictvím souběžného odstranění všech forem dotací na vývoz a dalších opatření s obdobným účinkem, v souladu s mandátem rozvojového kola v Dauhá

2.c Přijmout opatření k zajištění řádného fungování trhu potravinářských komodit a jejich derivátů a usnadnit včasný přístup k informacím o trhu, včetně informací o potravinových rezervách, s cílem přispět k omezení extrémní volatility cen potravin

SDG 3: Zajistit zdravý život a zvyšovat jeho kvalitu pro všechny v jakémkoli věku

- 3.1 Do roku 2030 celosvětově snížit míru mateřské úmrtnosti na méně než 70 na 100 tisíc porodů
- 3.2 Do roku 2030 zabránit úmrtím novorozenců a dětí mladších pěti let, jimž je možné předejít. Všechny země budou usilovat o snížení novorozenecké úmrtnosti na úroveň maximálně 12 úmrtí na 1000 živě narozených dětí a snížení úmrtnosti dětí mladších pěti let na úroveň 25 a méně na 1000 živě narozených dětí
- 3.3 Do roku 2030 ukončit epidemii AIDS, tuberkulózy, malárie a zanedbávaných tropických nemocí a bojovat proti hepatitidě, vodou přenášeným nemocem a ostatním přenosným nemocem
- 3.4 Do roku 2030 snížit pomocí prevence a léčby o třetinu předčasnou úmrtnost na nepřenosné choroby; podporovat duševní zdraví a duševní pohodu
- 3.5 Posílit prevenci a léčbu užívání návykových látek, včetně užívání narkotik a škodlivého užívání alkoholu
- 3.6 Do roku 2020 celosvětově snížit na polovinu počet úmrtí a zranění při dopravních nehodách
- 3.7 Do roku 2030 zajistit všeobecný přístup ke službám pro sexuální a reprodukční zdraví, jako jsou programy plánovaného rodičovství, informace a vzdělávání nebo zahrnutí problematiky reprodukčního zdraví do národních strategií a programů
- 3.8 Docílit všeobecného zabezpečení zdraví, včetně ochrany finančních rizik, přístupu ke kvalitní základní zdravotní péči a přístupu k bezpečným, účinným, kvalitním a cenově dostupným základním léčivům a očkovacím látkám pro všechny

3.9 Do roku 2030 podstatně snížit počet úmrtí a onemocnění vlivem nebezpečných chemických látek a znečištěného vzduchu, vody a půdy

3.a Posílit uplatňování rámcové úmluvy Světové zdravotnické organizace (WHO) o kontrole tabáku ve všech zemích dle potřeby

3.b Podporovat výzkum a vývoj vakcín a léků na přenosné i nepřenosné choroby, které primárně postihují především rozvojové země, poskytnout přístup k cenově dostupným základním lékům a vakcínám v souladu s Deklarací z Dohá o Dohodě TRIPS a veřejném zdraví, která potvrzuje právo rozvojových zemí plně využít ujednání v Dohodě o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví, pokud jde o flexibilitu v ochraně veřejného zdraví a zejména v přístupu k lékům pro všechny

3.c Podstatně zvýšit financování zdravotnictví a nábor, rozvoj, školení a retence pracovníků ve zdravotnictví v rozvojových zemích, zejména v těch nejméně rozvinutých a v malých ostrovních rozvojových státech

3.d Zvýšit kapacitu všech zemí, zejména rozvojových, pro včasné varování, snižování rizik a řízení národních a globálních zdravotních rizik

SDG 4: Zajistit rovný přístup k inkluzivnímu a kvalitnímu vzdělání a podporovat celoživotní vzdělávání pro všechny

4.1 Do roku 2030 zajistit, aby všechny dívky a chlapci ukončili bezplatné, rovnoprávné a kvalitní primární a sekundární základní vzdělání, které bude mít odpovídající a efektivní studijní výsledky

4.2 Do roku 2030 zajistit, aby všechny dívky a chlapci měli možnost kvalitního rozvoje v raném dětství, aby měli přístup k předškolní péči a vzdělání tak, že budou připraveni pro základní vzdělávání

4.3 Do roku 2030 zajistit rovný přístup všech žen a mužů k cenově dostupnému a kvalitnímu odbornému, učňovskému a vyššímu vzdělání, včetně univerzitního

4.4 Do roku 2030 výrazně zvýšit počet mladých a dospělých, kteří mají příslušné dovednosti včetně technických a odborných, které budou předpokladem pro zaměstnání, důstojné pracovní zařazení a pro podnikání

4.5 Do roku 2030 eliminovat genderové nerovnosti ve vzdělávání a zajistit rovný přístup ke všem úrovním vzdělání a odborné přípravy pro znevýhodněné – osoby se zdravotním postižením, původní obyvatelstvo či ohrožené děti

4.6 Do roku 2030 zajistit, aby všichni mladí a značná část dospělých mužů i žen dosáhli čtenářské a matematické gramotnosti

4.7 Do roku 2030 zajistit, aby všichni studenti získali znalosti a dovednosti potřebné k podpoře udržitelného rozvoje, mimo jiné prostřednictvím vzdělávání o udržitelném rozvoji a trvale udržitelném způsobu života, o lidských právech, genderové rovnosti, dále pomocí podpory kultury míru a nenásilí, globálního občanství i docenění kulturní rozmanitosti a příspěvku kultury k udržitelnému rozvoji

4.a Vybudovat a vylepšit genderově citlivá vzdělávací zařízení, která budou vhodná pro děti i lidi se zdravotním postižením, a poskytnout bezpečné, nenásilné, inkluzivní a efektivní vzdělávací prostředí pro všechny

4.b Do roku 2020 výrazně na celém světě rozšířit počet stipendií pro studenty z rozvojových zemí – zejména těch nejméně rozvinutých, malých ostrovních rozvojových a afrických států – pro zápis do vysokoškolského vzdělávání, učňovské přípravy a vzdělávacích programů v informačních a komunikačních technologiích, technologických, stavebních a vědeckých oborech v rozvinutých i rozvojových státech

4.c Do roku 2030 výrazně zvýšit počty kvalifikovaných učitelů, a to i prostřednictvím mezinárodní spolupráce pro vzdělávání učitelů v rozvojových zemích, zejména těch nejméně rozvinutých, a malých ostrovních rozvojových státech

SDG 5 : Dosáhnout genderové rovnosti a posílit postavení všech žen a dívek

5.1 Celosvětově skoncovat se všemi formami diskriminace žen a dívek

5.2 Eliminovat všechny formy násilí vůči ženám a dívkám ve veřejné i soukromé sféře, včetně obchodu s lidmi a sexuálního či jiného vykořisťování

5.3 Odstranit všechny škodlivé praktiky jako jsou dětské, předčasné a nucené sňatky či ženská obřízka

5.4 Uznávat a oceňovat neplacenou péči a domácí práce pomocí zajištění veřejných služeb, infrastruktury a politik sociální ochrany a prosazování sdílené odpovědnosti v rámci domácnosti a rodiny podle zvyklostí dané země

5.5 Zajistit ženám rovné příležitosti a plnou a efektivní účast na rozhodování na všech úrovních v politickém, ekonomickém i veřejném životě

5.6 Zajistit všeobecnou dostupnost služeb sexuálního a reprodukčního zdraví a reprodukčního práva, jak bylo dohodnuto v souladu s Akčním programem Mezinárodní konference o populaci a rozvoji a Pekingskou akční platformou a závěrečnými dokumenty návazných konferencí

5.a Provést reformy, které ženám zajistí rovná práva k ekonomickým zdrojům, možnost vlastnictví a hospodaření s pozemky i dalších forem vlastnictví, přístup k finančním službám, dědictví a přírodním zdrojům v souladu s národní legislativou

5.b Rozšířit možnosti využívání moderních technologií, zejména informačních a komunikačních, pro posilování postavení žen

5.c Přijmout a posílit vhodné politiky a vymahatelné právní předpisy pro prosazování rovnosti žen a mužů a posilování postavení žen a dívek ve všech sférách

SDG 6: Zajistit všem dostupnost vody a sanitačních zařízení a udržitelné hospodaření s nimi

6.1 Do roku 2030 zajistit univerzální a rovný přístup k bezpečné a cenově dostupné pitné vodě pro všechny

6.2 Do roku 2030 zajistit spravedlivě všem odpovídající sanitační a hygienická zařízení a skoncovat s vylučováním na volných prostranstvích, se zvláštním ohledem na potřeby žen, dívek a lidí v těžké situaci

6.3 Do roku 2030 zlepšit kvalitu vody snížením jejího znečišťování, zamezením vyhazování odpadů do vody a minimalizací vypouštění nebezpečných chemických látek do vody, snížit na polovinu podíl znečištěných odpadních vod a podstatně zvýšit recyklaci a bezpečné opětovné využívání vody v celosvětovém měřítku

6.4 Do roku 2030 podstatně zvýšit efektivitu využívání vody ve všech sektorech a zajistit udržitelný odběr a dodávky pitné vody tak, aby byl vyřešen nedostatek vody a podstatně se snížil počet lidí trpících jejím nedostatkem

6.5 Do roku 2030 zavést integrovanou správu vodních zdrojů na všech úrovních, a to i pomocí přeshraniční spolupráce tam, kde je to vhodné

6.6 Do roku 2020 zajistit ochranu a obnovu ekosystémů související s vodou, včetně hor, lesů, mokřad, řek, zvodní (*aquifers*) a jezer

6.a Do roku 2030 rozšířit mezinárodní spolupráci a podporu budování kapacit v rozvojových zemích v rámci programů a činností souvisejících s vodou a sanitačními zařízeními zahrnující zadržování, odsolování a efektivní využívání vody, čištění odpadních vod a využívání technologií pro recyklaci a opětovné využívání vody

6.b Podporovat a posilovat zapojení místních komunit do zlepšování správy vodních zdrojů a sanitačních zařízení

SDG 7: Zajistit přístup k cenově dostupným, spolehlivým, udržitelným a moderním zdrojům energie pro všechny

7.1 Do roku 2030 zajistit všem přístup k cenově dostupným, spolehlivým a moderním energetickým službám

7.2 Do roku 2030 podstatně zvýšit podíl energie z obnovitelných zdrojů na celosvětovém energetickém mixu

7.3 Do roku 2030 celosvětově zdvojnásobit energetickou účinnost

7.a Do roku 2030 zlepšit mezinárodní spolupráci ve zpřístupňování výzkumu a technologií čisté energie, včetně energie z obnovitelných zdrojů, energetické účinnosti a pokročilých a čistších technologií fosilních paliv; podporovat investice do energetické infrastruktury a technologií čisté energie

7.b Do roku 2030 rozšířit infrastrukturu a vylepšit technologie pro dodávky moderních a udržitelných energetických služeb pro všechny v rozvojových zemích, zejména v nejméně rozvinutých a malých ostrovních rozvojových státech

SDG 8: Podporovat trvalý, inkluzivní a udržitelný hospodářský růst, plnou a produktivní zaměstnanost a důstojnou práci pro všechny

8.1 Udržovat ekonomický růst na hlavu v závislosti na podmínkách jednotlivých zemí, zejména minimálně 7procentní růst HDP ročně v nejméně rozvinutých zemích

8.2 Dosáhnout vyšší úrovně ekonomické produktivity pomocí diverzifikace, technologického rozvoje a inovací, mimo jiné také zaměřením se na odvětví s vysokou přidanou hodnotou a s vysokým podílem lidské práce

8.3 Podporovat politiky orientované na rozvoj, které podporují produktivní činnosti, vytváření důstojných pracovních míst, podnikání, kreativitu a inovace, a podporují vznik a růst mikropodniků, malých a středních podniků, mimo jiné prostřednictvím zpřístupňování finančních služeb

8.4 Postupně až do roku 2030 zlepšovat efektivní využívání globálních zdrojů ve spotřebě i výrobě a učinit vše potřebné pro to, aby ekonomický růst nebyl spojen s poškozováním životního prostředí, v souladu s desetiletým rámcovým programem trvale udržitelné spotřeby a výroby, v jehož čele stojí rozvinuté země

8.5 Do roku 2030 dosáhnout plné a produktivní zaměstnanosti a zajistit důstojnou práci pro všechny ženy a muže, včetně mladých lidí a osob se zdravotním postižením, a zajistit stejnou odměnu za rovnocennou práci

8.6 Do roku 2020 podstatně snížit podíl mladých lidí, kteří nepracují ani nestudují

8.7 Přijmout okamžitá a účinná opatření k vymýcení nucené práce, skoncovat s moderními formami otroctví a s obchodováním s lidmi a dosáhnout zákazu a odstranění nejhorších forem dětské práce, včetně nábore a využívání dětských vojáků, a do roku 2025 odstranit dětskou práci ve všech jejích formách

8.8 Chránit práva a podporovat bezpečné a stabilní pracovní podmínky pro všechny pracující, včetně pracujících migrantů – zejména žen, a lidí s nebezpečným povoláním

8.9 Do roku 2030 navrhnout a realizovat politiky podpory udržitelného cestovního ruchu, který vytváří pracovní místa a podporuje místní kulturu a produkty

8.10 Posílit kapacitu domácích finančních institucí na podporu a rozšíření přístupu k bankovníctví, pojišťovnictví a finančním službám pro všechny

8.a Zvýšit podporu konceptu „Pomoc na podporu obchodu“ (*Aid for Trade*) pro rozvojové země, zejména těch nejméně rozvinutých, mimo jiné prostřednictvím programu „Prohloubený integrovaný rámec obchodní technické asistence pro nejméně rozvinuté státy“ (*Enhanced Integrated Framework for Trade-Related Technical Assistance to Least Developed Countries, EIF*)

8.b Do roku 2020 rozvinout a uvést v život globální strategii pro zaměstnávání mladých a realizovat Globální pakt pro pracovní místa Mezinárodní organizace práce

SDG 9: Vybudovat odolnou infrastrukturu, podporovat inkluzivní a udržitelnou industrializaci a inovace

9.1 Rozvinout kvalitní, spolehlivou, udržitelnou a odolnou infrastrukturu, zahrnující i regionální a přeshraniční infrastrukturu, na podporu ekonomického rozvoje a zvýšené kvality života, se zaměřením na ekonomicky dostupný a rovný přístup pro všechny

9.2 Podporovat inkluzivní a udržitelnou industrializaci a do roku 2030 významně zvýšit podíl průmyslu na zaměstnanosti a HDP, a to s ohledem na podmínky v jednotlivých zemích, a zdvojnásobit jeho podíl v nejméně rozvinutých státech

9.3 Zlepšit přístup malých průmyslových a jiných podniků – zejména v rozvojových zemích – k finančním službám, včetně dostupných úvěrů, a jejich začleňování do hodnotových řetězců a trhů

9.4 Do roku 2030 zmodernizovat infrastrukturu a zdokonalit vybavení průmyslových podniků tak, aby byly udržitelné, účinněji využívaly zdroje; dále využívat více čistých a k životnímu prostředí šetrných technologií a výrobních procesů; zapojí se všechny státy s ohledem na své možnosti

9.5 Posílit vědecký výzkum, zlepšit technologickou vybavenost průmyslových odvětví ve všech zemích, zejména rozvojových, a do roku 2030 podporovat inovace a významně zvýšit počet výzkumných a vývojových pracovníků na jeden milion obyvatel a výdaje na soukromý i veřejný výzkum a vývoj

9.a Napomáhat rozvoji udržitelné a odolné infrastruktury v rozvojových zemích prostřednictvím lepší finanční, technologické a technické podpory africkým, nejméně rozvinutým, vnitrozemským rozvojovým a malým ostrovním rozvojovým státům

9.b Podporovat rozvoj technologií, výzkumu a inovací v rozvojových zemích, včetně zajištění příznivého politického prostředí mimo jiné pro průmyslovou diverzifikaci a výrobu zboží s přidanou hodnotou

9.c Výrazně zvýšit přístup k informačním a komunikačním technologiím a usilovat o poskytování všeobecného a cenově dostupného přístupu k internetu v nejméně rozvinutých státech do roku 2020

SDG 10: Snížit nerovnost uvnitř zemí i mezi nimi

10.1 Do roku 2030 postupně dosáhnout a udržet růst příjmů spodních 40 procent populace na úrovni vyšší než je celostátní průměr

10.2 Do roku 2030 posilovat a podporovat sociální, ekonomické a politické začleňování všech, bez ohledu na věk, pohlaví, zdravotní postižení, rasu, etnický původ, náboženské vyznání a ekonomické či jiné postavení

10.3 Zajistit rovné příležitosti a snížit nerovnosti, zejména odstraňováním diskriminačních zákonů, politik a postupů, a podporou vhodných právních předpisů, politik a postupů

10.4 Přijmout politická opatření, zejména v oblasti fiskální, mzdové a v oblasti sociální ochrany a postupně dosáhnout větší rovnosti

10.5 Zlepšit regulaci a monitoring globálních finančních trhů a institucí a posílit uplatňování těchto regulací

10.6 Zajistit větší zastoupení a silnější hlas pro rozvojové státy v rozhodování vmezinárodních ekonomických a finančních institucí s cílem vytvořit efektivnější, věrohodnější, spolehlivější a legitimnější instituce

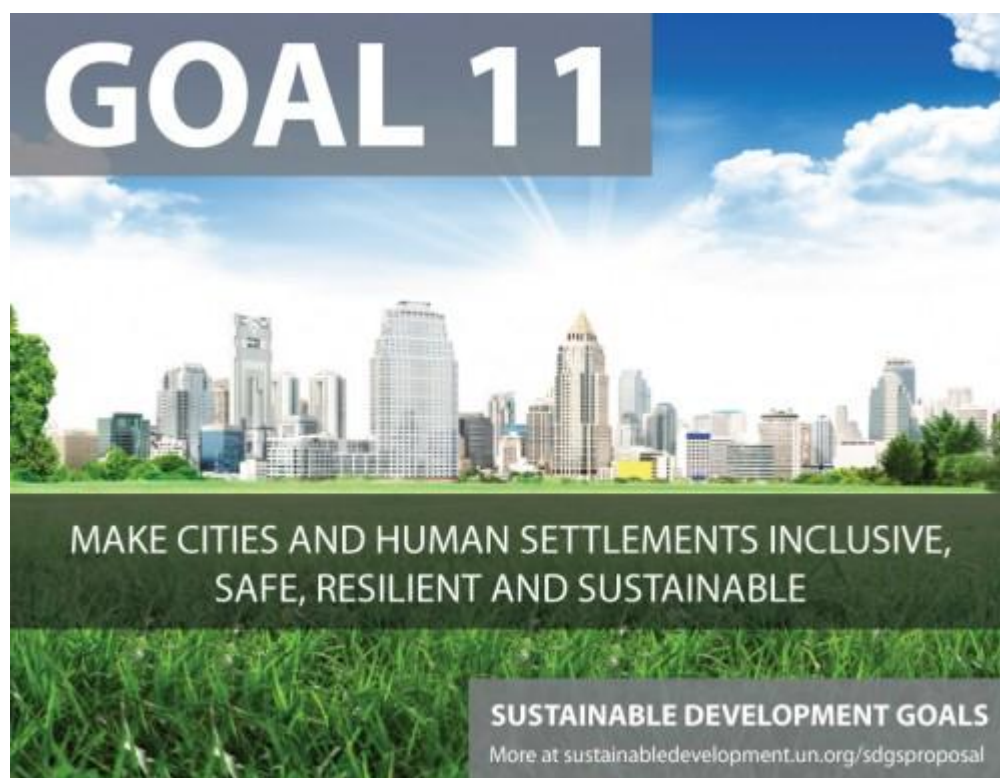
10.7 Usnadňovat řízenou, bezpečnou a zodpovědnou migraci a mobilitu lidí, zahrnující uplatňování plánovaných a dobře řízených migračních politik

10.a Uplatňovat zásadu zvláštního a diferencovaného přístupu k rozvojovým zemím, zejména k těm nejméně rozvinutým, v souladu s dohodami Světové obchodní organizace

10.b Podporovat oficiální rozvojovou pomoc (ODA) a finanční toky zahrnující přímé zahraniční investice do států, které to potřebují nejvíce, zejména nejméně rozvinuté, africké země, malé ostrovní a vnitrozemské rozvojové státy, v souladu s jejich národními plány a programy

10.c Do roku 2030 snížit náklady na převody remitencí migrantů na méně než 3 procenta a eliminovat transakční kanály s náklady vyššími než 5 procent

SDG 11: Vytvořit inkluzivní, bezpečná, odolná a udržitelná města a obce

11.1 Do roku 2030 zajistit všem přístup k odpovídajícímu, bezpečnému a cenově dostupnému bydlení a základním službám, zlepšit podmínky bydlení ve slumech

11.2 Do roku 2030 poskytnout všem přístup k bezpečným, finančně dostupným, snadno přístupným a udržitelným dopravním systémům zlepšit bezpečnost silničního provozu zejména rozšířením veřejné dopravy se zvláštním důrazem na potřeby lidí v těžké situaci jako ženy, děti, osoby se zdravotním postižením a starší osoby

11.3 Do roku 2030 posílit inkluzivní a udržitelnou urbanizaci a kapacity pro participativní, integrované a udržitelné plánování a správu měst a obcí ve všech zemích

11.4 Zlepšit úsilí na ochranu a záchranu světového kulturního a přírodního dědictví

11.5 Do roku 2030 výrazně snížit počet úmrtí a dalších negativních dopadů přírodních katastrof zahrnujících pohromy spojené s vodou. Týká se to také přímých ekonomických ztrát ve vztahu ke globálnímu HDP. Zvláštní pozornost je nutné věnovat ochraně chudých a zranitelných lidí

11.6 Do roku 2030 snížit nepříznivý dopad životního prostředí měst na jejich obyvatele, zejména zaměřením pozornosti na kvalitu ovzduší a nakládání s komunálním i jiným odpadem

11.7 Do roku 2030 zajistit všeobecný přístup k bezpečné, inkluzivní a přístupné městské zeleni a veřejnému prostoru, zejména pro ženy a děti, starší osoby a osoby se zdravotním postižením

11.a Podporovat pozitivní ekonomické, sociální a enviromentální vazby mezi městskými, příměstskými a venkovskými oblastmi zlepšením národního a regionálního rozvojového plánování

11.b Do roku 2020 výrazně zvýšit počet měst a obcí, které přijímají a realizují integrované politiky a plány na podporu inkluze, účinného využívání zdrojů, zmírňování a adaptace na změnu klimatu, odolnost vůči katastrofám, a vypracovat a realizovat komplexní řízení rizik katastrof na všech úrovních v souladu se Sendaiským rámcem pro DRR 2015 – 2030

11.c Podporovat nejméně rozvinuté země, mimo jiné prostřednictvím finanční a technické pomoci, při stavbě udržitelných a odolných budov s využitím místních materiálů

SDG 12: Zajistit udržitelnou spotřebu a výrobu

12.1 Uplatňovat desetiletý rámec programů pro udržitelnou spotřebu a výrobu se zapojením všech států v čele s rozvinutými a s přihlédnutím k rozvoji a schopnostem států rozvojových

12.2 Do roku 2030 dosáhnout udržitelného hospodaření s přírodními zdroji a jejich efektivního využívání

12.3 Do roku 2030 snížit v přepočtu na hlavu na polovinu globální plýtvání potravinami na maloobchodní a spotřebitelské úrovni a snížit ztráty potravin v celém výrobním a zásobovacím procesu, včetně posklizňových ztrát

12.4 Do roku 2020 dosáhnout k životnímu prostředí šetrného nakládání s chemickými látkami a odpady během celého jejich životního cyklu, v souladu s dohodnutými mezinárodními rámci, a výrazně snížit jejich uvolňování do ovzduší, vody a půdy tak, aby se minimalizovaly nepříznivé dopady na lidské zdraví a životní prostředí

12.5 Do roku 2030 výrazně snížit produkci odpadů s pomocí prevence, redukce, recyklace a opětovného používání

12.6 Podporovat podniky, zejména velké a nadnárodní společnosti, aby přijaly udržitelné postupy a začlenily informace o udržitelnosti do svých pravidelných zpráv

12.7 Prosazovat udržitelné postupy v zadávání veřejných zakázek v souladu s národními politikami a prioritami

12.8 Do roku 2030 zajistit, aby lidé v celém světě měli relevantní informace a povědomí o udržitelném rozvoji a životním stylu v souladu s přírodou

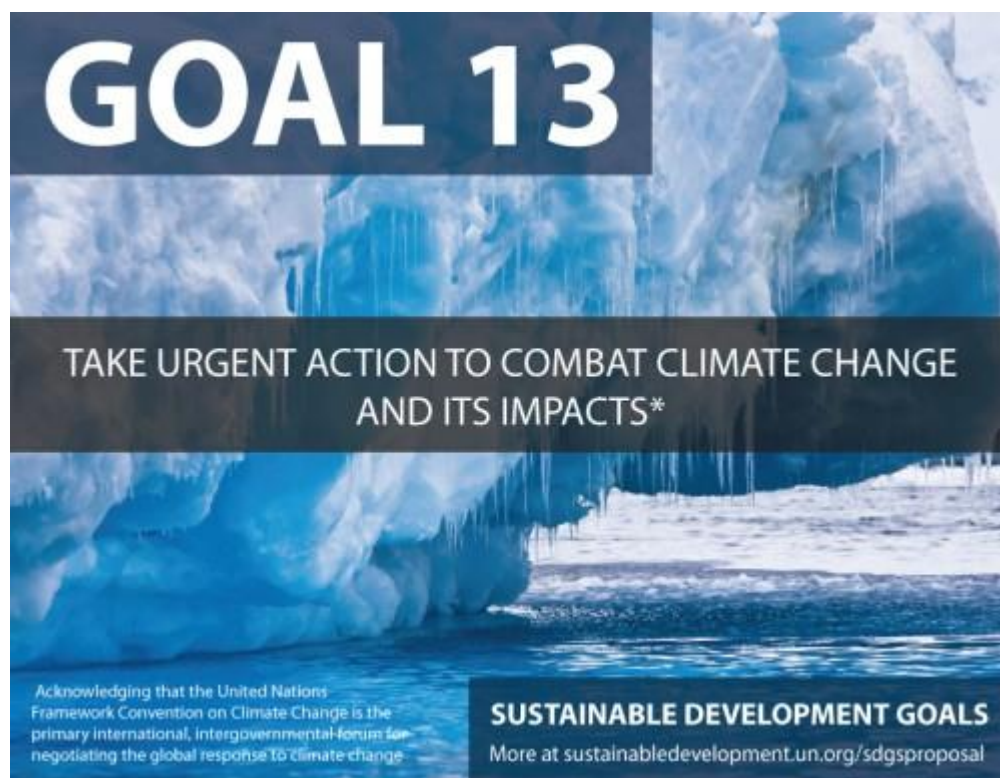

12.a Podporovat rozvojové země, aby posílily své vědecké a technologické kapacity, a přešly tak k udržitelnějšímu způsobu výroby a spotřeby

12.b Vytvořit a zavést nástroje pro sledování dopadů udržitelného rozvoje na cestovní ruch, který vytváří pracovní místa a podporuje místní kulturu a produkty

12.c Usměrnit neefektivní dotace na fosilní paliva podporující nadbytečnou spotřebu odstraňováním pokřivení trhu v souladu s podmínkami v jednotlivých státech, mimo jiné prostřednictvím daňové restrukturalizace a rušením těchto škodlivých dotací tam, kde existují, aby byl zřejmý jejich dopad na životní prostředí. Je potřeba přitom brát plně v úvahu specifické potřeby a podmínky rozvojových zemí a minimalizovat možné negativní dopady na jejich rozvoj způsobem, který bude chránit chudé a dotčené komunity

SDG 13: Přijmout bezodkladná opatření na boj se změnou klimatu a zvládnání jejích dopadů

13.1 Ve všech zemích zvýšit odolnost a schopnost adaptace na nebezpečí související s klimatem a přírodními pohromami

13.2 Začlenit opatření v oblasti změny klimatu do národních politik, strategií a plánování

13.3 Zlepšit vzdělávání a zvyšování povědomí o klimatické změně, rozšířit lidské i institucionální kapacity pro zmírňování změny klimatu, adaptaci na ni, snižování jejích dopadů a včasné varování

13.a Uvést do praxe závazek přijatý vyspělými zeměmi v Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu a do roku 2020 společně dát k dispozici ze všech zdrojů 100 miliard ročně na řešení potřeb

rozvojových zemí v souvislosti se smysluplnými opatřeními na zmírňování a transparentností při jejich zavádění a plně zprovoznit Zelený klimatický fond v co nejkratší době

13.b Podporovat mechanismy pro zvyšování kapacit pro efektivní plánování a řízení v oblasti změny klimatu v nejméně rozvinutých zemích, se zaměřením na ženy, mládež, místní a přehlížené komunity

* S vědomím, že Rámcová úmluva OSN o změně klimatu je primárním mezinárodním, mezivládním fórem pro vyjednávání globální reakce na změnu klimatu.

SDG 14: Chránit a udržitelně využívat oceány, moře a mořské zdroje pro zajištění udržitelného rozvoje

14.1 Do roku 2025 předcházet a výrazně snižovat znečištění moří, zejména znečištění, které je způsobováno činností na pevnině, včetně odpadků a znečištění z živin

14.2 Do roku 2020 udržitelně spravovat a chránit mořské a pobřežní ekosystémy, aby se zabránilo výrazným negativním dopadům, mimo jiné posilováním jejich odolnosti a opatřeními na jejich obnovu s cílem zajistit zdravé a produktivní oceány

14.3 Minimalizovat a řešit dopady okyselování oceánů, mimo jiné prohloubováním vědecké spolupráce na všech úrovních

14.4 Do roku 2020 dosáhnout účinné regulace rybolovu a skoncovat s nadměrným rybolovem, nezákonným, nehlášeným a neregulovaným rybolovem a nešetrnými metodami rybolovu, zavést vědecky podložené plány hospodaření s cílem obnovit populace ryb v co nejkratším možném čase

přínejmenším na úroveň, která dokáže produkovat maximální udržitelný výnos podle biologických vlastností jednotlivých druhů

14.5 Do roku 2020 zakonzervovat alespoň 10 procent pobřežních a mořských oblastí v souladu s vnitrostátním i mezinárodním právem a na základě nejlepších dostupných vědeckých informací

14.6 Do roku 2020 zakázat některé formy dotací na rybolov, které přispívají k nadměrnému rybolovu, odstranit dotace, které přispívají k nezákonnému, nehlášenému a neregulovanému rybolovu a upustit od zavádění obdobných nových dotací s vědomím, že odpovídající a efektivní zvláštní a diferencovaný přístup k rozvojovým a nejméně rozvinutým zemím by se měl stát nedílnou součástí vyjednávání Světové obchodní organizace o dotacích na rybolov*

* S ohledem na probíhající vyjednávání Světové obchodní organizace, Rozvojovou agendu a Dauhá a Honkongským ministerským mandátem.

14.7 Do roku 2030 zvýšit ekonomický přínos z udržitelného využívání mořských zdrojů, mimo jiné prostřednictvím řízeného rybolovu, akvakultury a cestovního ruchu pro malé ostrovní rozvojové a nejméně rozvinuté státy

14.a Rozšířit vědecké poznání, rozvíjet výzkumné kapacity a transfer námořních technologií s ohledem na kritéria a pokyny Mezivládní oceánografické komise o transferu námořních technologií a s cílem zlepšit zdraví oceánů a zvýšit přínos biologické rozmanitosti moří na rozvoj rozvojových zemí, zejména malých ostrovních rozvojových a nejméně rozvinutých států

14.b Zajistit malým rybářům přístup k mořským zdrojům a trhům

14.c Posílit ochranu a udržitelné využívání oceánů a jejich zdrojů prostřednictvím mezinárodního práva, jak je zapsáno v Úmluvě o mořském právu, která stanovuje právní rámec pro zachování a udržitelné využívání oceánů a jejich zdrojů, s odvoláním na článek 158 dokumentu Budoucnost, jakou chceme (*The Future We Want*)

SDG 15: Chránit, obnovovat a podporovat udržitelné využívání suchozemských ekosystémů, udržitelně hospodařit s lesy, potírat rozšiřování pouští, zastavit a následně zvrátit degradaci půdy a zastavit úbytek biodiverzity

15.1 Do roku 2020 zajistit ochranu, obnovu a udržitelné využívání suchozemských a vnitrozemských sladkovodních ekosystémů a jejich služeb, zejména lesů, mokřadů, hor a suchých oblastí, v souladu se závazky z mezinárodních dohod

15.2 Do roku 2020 podpořit zavádění udržitelného hospodaření se všemi typy lesů, zastavit odlesňování, obnovit zničené lesy a podstatně zvýšit zalesňování a obnovu lesů na celém světě

15.3 Do roku 2030 bojovat proti rozšiřování pouští, obnovovat znehodnocenou půdu, včetně pozemků postižených rozšiřováním pouští, suchem či záplavami, usilovat o dosažení světa, ve kterém již nedochází k degradaci půdy

15.4 Do roku 2030 zajistit zachování horských ekosystémů, včetně jejich biodiverzity, aby se zvýšila jejich schopnost poskytovat výhody, které jsou nezbytné pro udržitelný rozvoj

15.5 Přijmout neodkladná a výrazná opatření na snižování degradace přirozeného prostředí, zastavit ztrátu biodiverzity a do roku 2020 chránit a zabraňovat vyhynutí ohrožených druhů

15.6 Zajistit spravedlivé rozdělování přínosů plynoucích z využívání genetických zdrojů a podporovat odpovídající přístup k těmto zdrojům

15.7 Přijmout neodkladná opatření ke skoncování s pytláčením a pašováním chráněných druhů rostlin a živočichů a řešit nabídku i poptávku po nelegálních přírodních produktech

15.8 Do roku 2020 zavést opatření proti zavlečení invazivních druhů do suchozemských a vodních ekosystémů a výrazně snížit jejich dopad na tyto ekosystémy, kontrolovat nebo vymýtit prioritní invazivní druhy

15.9 Do roku 2020 začlenit hodnoty ekosystému a biodiverzity do národního i regionálního plánování, rozvojových procesů a strategií na snižování chudoby

15.a Mobilizovat a významně zvýšit finanční prostředky ze všech zdrojů na zachování a udržitelné využívání biodiverzity a ekosystémů

15.b Mobilizovat značné prostředky ze všech zdrojů na všech úrovních na financování udržitelného hospodaření s lesy a poskytnout odpovídající pobídky rozvojovým zemím na zlepšení tohoto hospodaření, včetně ochrany a obnovy lesů

15.c Zvýšit mezinárodní podporu boji proti pytláčení a pašování chráněných druhů, mimo jiné zvyšováním schopností místních komunit věnovat se udržitelným příležitostem k obživě

SDG 16: Podporovat mírové a inkluzivní společnosti pro udržitelný rozvoj, zajistit všem přístup ke spravedlnosti a vytvořit efektivní, odpovědné a inkluzivní instituce na všech úrovních

16.1 Výrazně snížit všechny formy násilí a související míru úmrtnosti všude na světě

16.2 Skoncovat se zneužíváním, vykořisťováním a obchodem s lidmi a všemi formami násilí na dětech a jejich mučení

16.3 Podporovat svrchovanost práva na národní i mezinárodní úrovni a zajistit rovný přístup ke spravedlnosti pro všechny

16.4 Do roku 2030 výrazně snížit pohyb nezákonných finančních prostředků a zbraní, usilovat o navrácení odcizeného majetku a bojovat proti všem formám organizovaného zločinu

16.5 Podstatně omezit korupci a úplatkářství ve všech formách

16.6 Vytvořit účinné, odpovědné a transparentní instituce na všech úrovních

16.7 Zajistit odpovědné, inkluzivní, participační a zastupitelské rozhodování na všech úrovních

16.8 Rozšířit a posílit zapojení rozvojových zemí do rozhodování v mezinárodních institucích

16.9 Do roku 2030 poskytnout všem právní subjektivitu, včetně registrace při narození

16.10 Zajistit veřejnosti přístup k informacím a ochranu základních svobod, v souladu s vnitrostátními právními předpisy a mezinárodními dohodami

16.a Posílit příslušné instituce státu, mimo jiné prostřednictvím mezinárodní spolupráce, pro budování kapacit na všech úrovních pro boj proti násilí, terorismu a trestné činnosti, zejména v rozvojových státech

16.b Podporovat a prosazovat nediskriminační zákony a politiku udržitelného rozvoje

SDG 17: Oživit globální partnerství pro udržitelný rozvoj a posílit prostředky pro jeho uplatňování

FINANCE

17.1 Posílit mobilizaci domácích zdrojů, mimo jiné prostřednictvím mezinárodní podpory rozvojovým zemím, ke zlepšení domácích kapacit pro výběr daní a dalších příjmů

17.2 Plně realizovat závazky rozvinutých zemí v rámci Oficiální rozvojové pomoci (ODA), včetně závazku mnoha vyspělých zemích poskytnout 0,7 procenta ODA/HND rozvojovým zemím a 0,15 až 0,20 procenta ODA/HND nejméně rozvinutým zemím; poskytovatelé ODA by měli zvážit stanovení cíle poskytnout alespoň 0,20 procenta ODA/HND nejméně rozvinutým zemím

17.3 Mobilizovat dodatečné finanční prostředky z různých zdrojů pro rozvojové státy

17.4 Pomoci rozvojovým zemím při dosahování dlouhodobé dluhové udržitelnosti prostřednictvím koordinovaných politik zaměřených na podporu financování dluhu, oddlužení a restrukturalizaci dluhu dle potřeby, a zabývat se vnějším zadlužením silně zadlužených chudých zemí, aby se snížila jejich míra zadluženosti

17.5 Přijmout a realizovat režimy na podporu investic pro nejméně rozvinuté státy

TECHNOLOGIE

17.6 Posílit spolupráci sever-jih, jih-jih, trojstrannou regionální a mezinárodní spolupráci v přístupu k vědě, technologiím a inovacím, a posílit sdílení znalostí za vzájemně dohodnutých podmínek, mimo jiné prostřednictvím lepší koordinace stávajících mechanismů, zejména na úrovni OSN, a prostřednictvím mechanismu mezinárodního zpřístupňování technologií

17.7 Podporovat rozvoj, transfer a rozšiřování technologií šetrných k životnímu prostředí do rozvojových zemí za výhodných podmínek, včetně koncesí a preferenčních podmínek na základě vzájemných dohod

17.8 Plně zprovoznit technologickou banku a mechanismy budování vědeckých, technologických a inovačních kapacit pro nejméně rozvinuté státy do roku 2017 rozšířit používání technologií, zejména informačních a komunikačních

BUDOVÁNÍ KAPACIT

17.9 Posílit mezinárodní podporu pro realizaci efektivního a cíleného budování kapacit v rozvojových zemích na podporu národních plánů naplňování všech cílů udržitelného rozvoje, a to i prostřednictvím spolupráce sever-jih, jih-jih a trojstranné spolupráce

OBCHOD

17.10 Podporovat univerzální, standardizovaný, otevřený, nediskriminační a spravedlivý multilaterální obchodní systém pod dohledem Světové obchodní organizace (WTO), a to i prostřednictvím závěrů vyjednávání v Rozvojové agendě WTO z Dauhá

17.11 Výrazně zvýšit vývoz rozvojových zemí, zejména s cílem zdvojnásobit podíl nejméně rozvinutých států na světovém vývozu do roku 2020

17.12 Umožnit nejméně rozvinutým státům bezcelní a bezkvótový přístup na trhy v dlouhodobém měřítku, v souladu s rozhodnutími Světové obchodní organizace, mimo jiné zajištěním toho, že preferenčních pravidla původu vztahující se na dovoz z nejméně rozvinutých států jsou transparentní a jednoduchá a přispívají k usnadnění přístupu na trhy

SYSTÉMOVÉ OTÁZKY

Politika a institucionální soudržnost

17.13 Posílit globální makroekonomickou stabilitu, mimo jiné prostřednictvím koordinace politik a jejich koherence

17.14 Podporovat politickou soudržnost pro udržitelný rozvoj

17.15 Respektovat politiku jednotlivých států při zavádění a provádění politik pro vymýcení chudoby a udržitelný rozvoj

Mnohostranná partnerství

17.16 Posílit globální partnerství pro udržitelný rozvoj podporované mnohostranným partnerstvím ve prospěch mobilizace a sdílení znalostí, expertízy, technologií a finančních zdrojů na podporu dosažení cílů udržitelného rozvoje ve všech zemích, zejména rozvojových

17.17 Podněcovat a podporovat efektivní partnerství veřejných institucí, partnerství veřejného a soukromého sektoru a partnerství v rámci občanské společnosti, a to na základě zkušeností a využívání zdrojových strategií partnerství

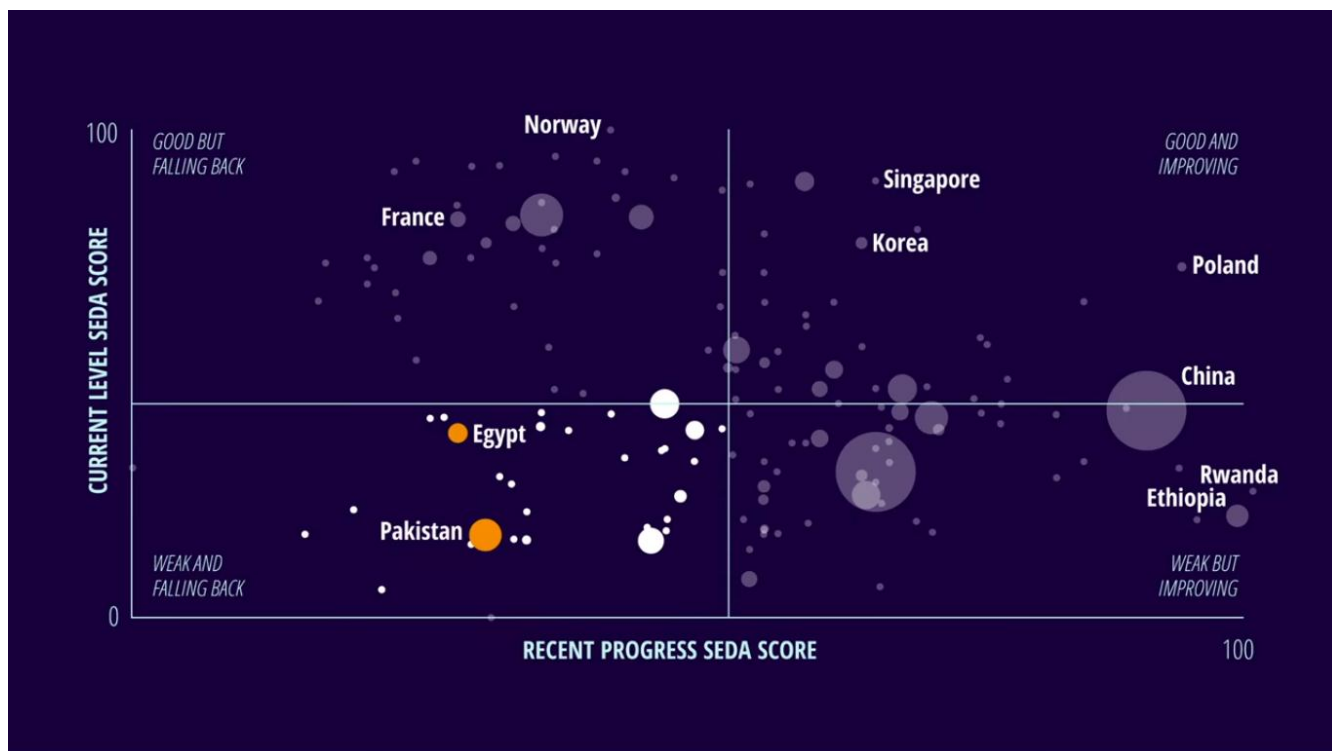
Data, monitorování a odpovědnost

17.18 Do roku 2020 zvýšit podporu budování kapacit rozvojových zemí, včetně nejméně rozvinutých a malých ostrovních rozvojových států, k výraznému zvýšení dostupnosti vysoce kvalitních, aktuálních a spolehlivých údajů členěných podle příjmů, pohlaví, věku, rasy, etnického původu, migračního statutu, zdravotního postižení, geografické polohy a dalších relevantních charakteristik v národním kontextu

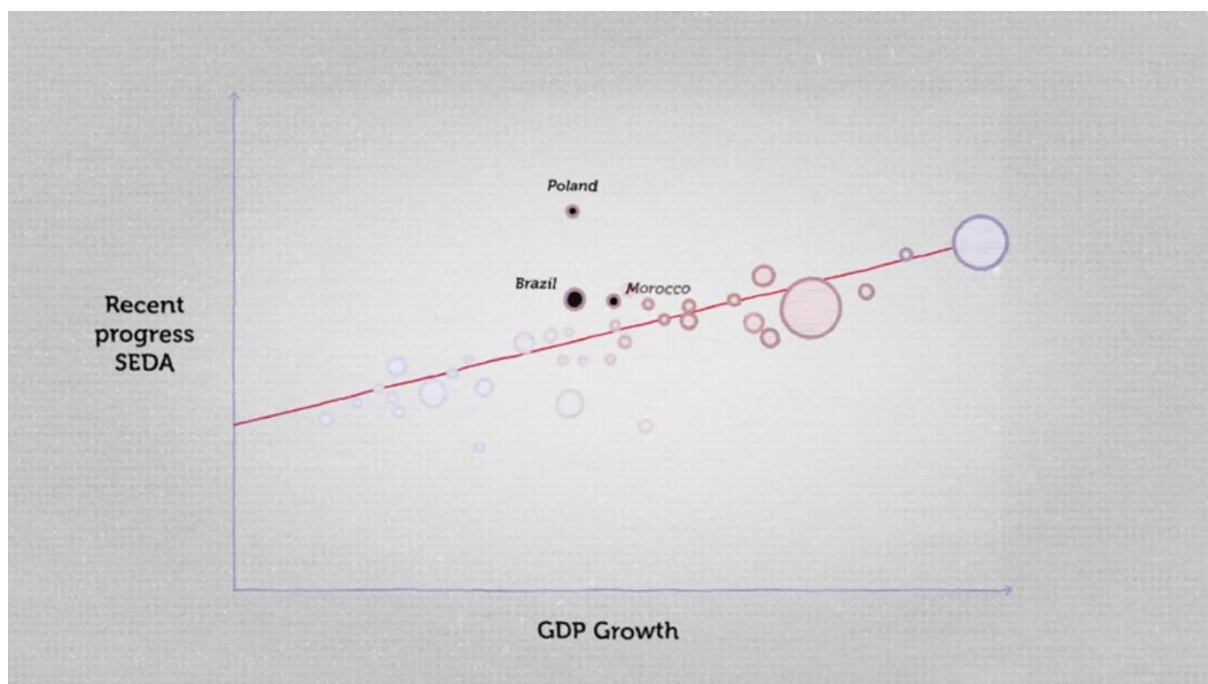
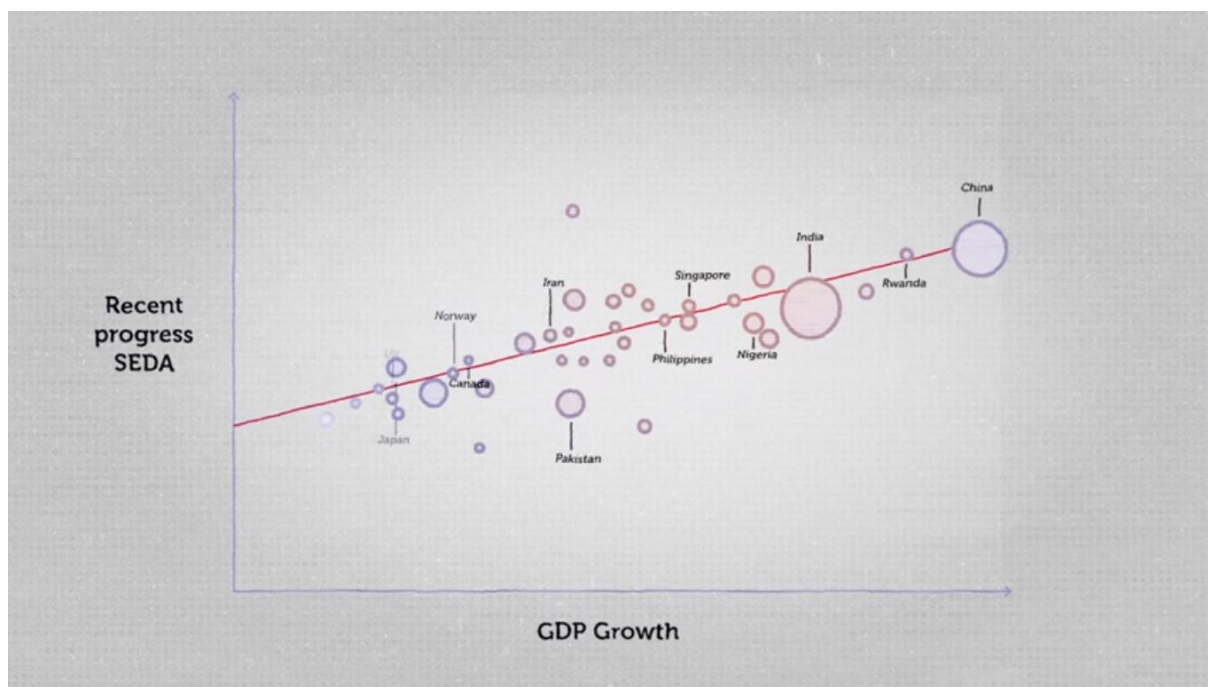
17.19 Do roku 2030 stavět na stávajících iniciativách s cílem rozvinout prostředky pro měření pokroku v oblasti trvale udržitelného rozvoje, které doplní hrubý domácí produkt a podporou budování statistických kapacit rozvojových států

Zdroj: <http://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/cile-udrzitelneho-rozvoje-sdgs-2015-2030/>

Příloha č. 2: Mapa zemí dle SEDA (obrázek – graf)

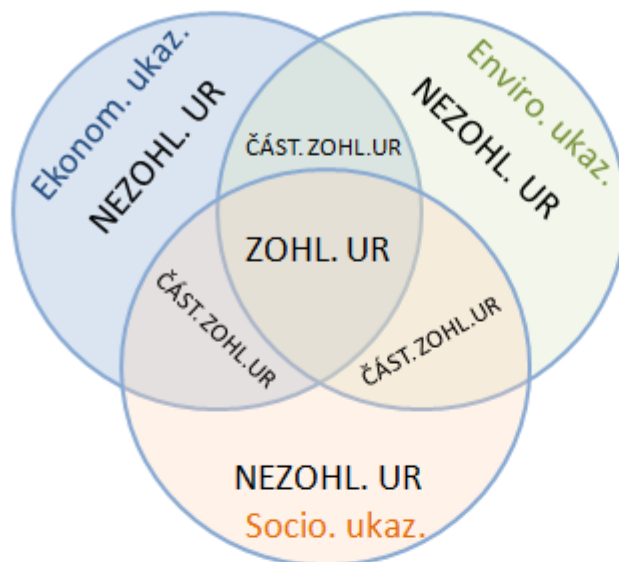
Zdroj: <https://youtu.be/XuInKIitBSLY>

Příloha č. 3: Porovnání SEDA a HDP (obrázky – graf)

Zdroj: <https://youtu.be/4PkD4JebMAY>

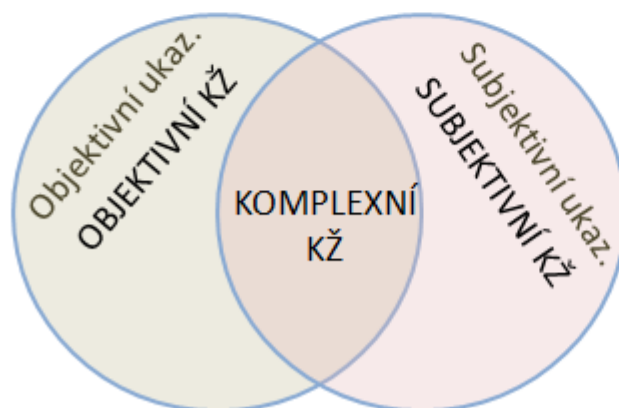
Příloha č. 4: Vlastní schéma typologie indexů (obrázek – schéma)

1) Rozdělení z hlediska **udržitelného rozvoje (UR)**

2) Rozdělení z hlediska **kvality života (KŽ)**

- všechny z výše uvedených ukazatelů mohou být jak subjektivního, tak objektivního charakteru:

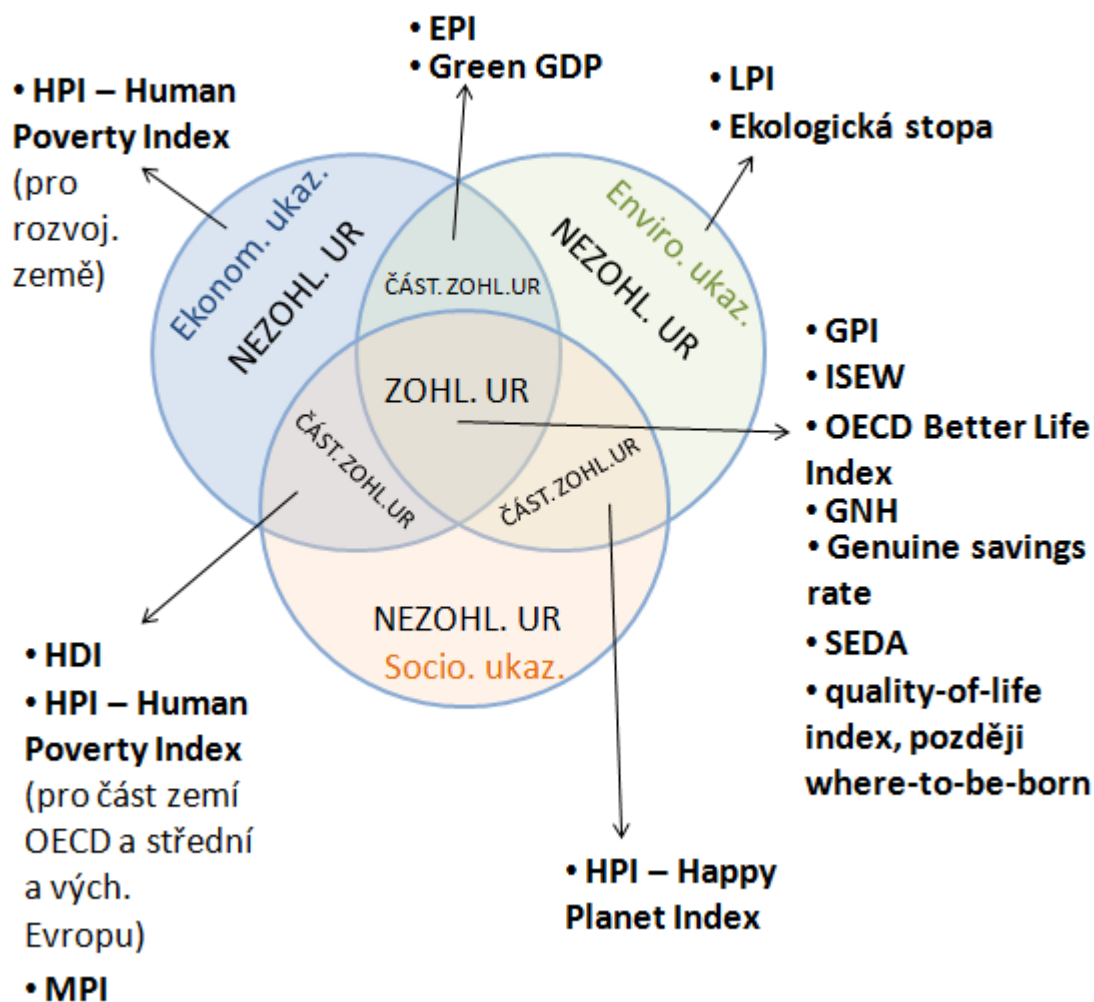

- Tzv. „Ideální index“, spadá v typologii do těchto dvou kategorií: ZOHL.UR a zároveň KOMPLEXNÍ KŽ

Zdroj: Vlastní znázornění

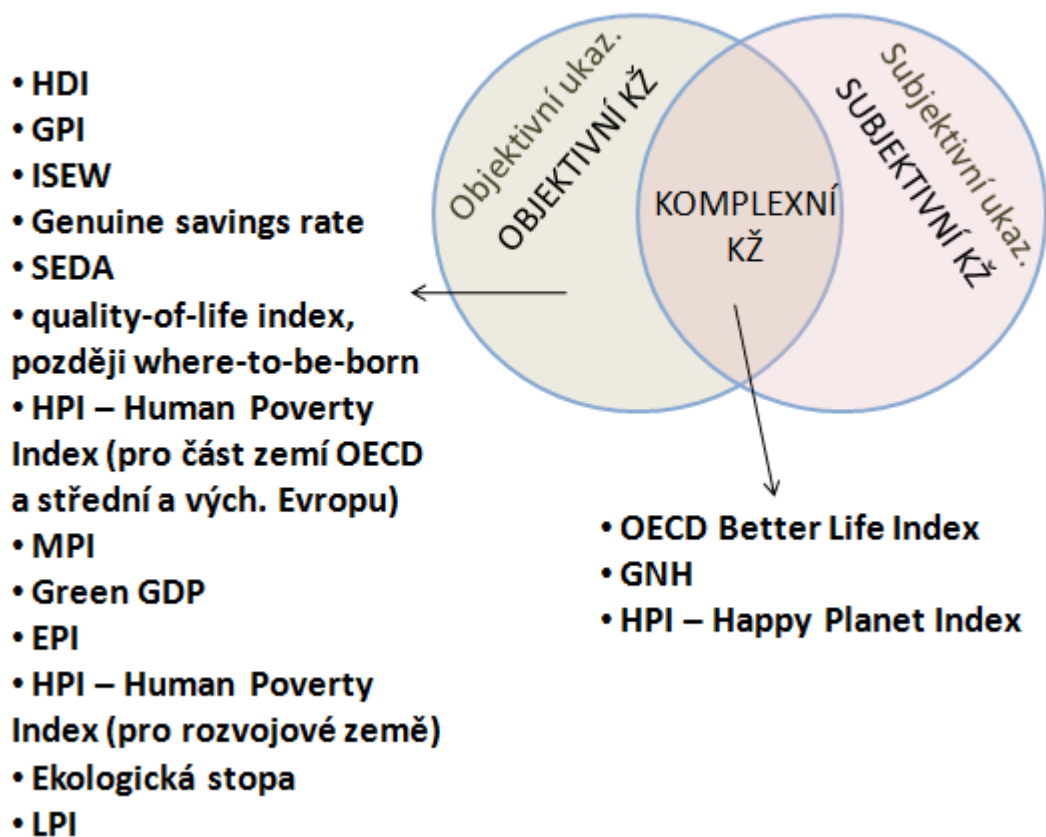
Příloha č. 5: Vlastní schéma rozřazení indexů dle typologie (obrázky – schéma)

1) Rozdělení z hlediska **udržitelného rozvoje (UR)**

Zdroj: Vlastní znázornění

2) Rozdělení z hlediska **kvality života (KŽ)**

Zdroj: Vlastní znázornění